

SPOŠTOVANO UREDNIŠTVO!

Ljubljana, 19. III. 1969
Številka 11
Letnik XVIII

Vaš cenjeni list se je v kratkem času že drugič obregnil obme; prvič takrat, ko je Andrej Medved opozoril na netočnost, ki jo je bil zagrešil Sergej Vošnjak, in v zadnji številki, kjer me skupaj s Sergejem Vošnjakom preprosto razglasila za lažnivca kratkomalo zato, ker se z vami oziroma vašimi sodelavci nisem podal v boj za resnico, za samo in čisto resnico.

Kakorkoli že sem ganjen nad tem plemenitim in častnim prizadevanjem (bojem za resnico namreč), ki naj bi bil okras sleherne mlade generacije, vam moram sporočiti, da sem se oprijel stališča, po katerem je tak boj dokončno demodiran (iz mode). Ta odločitev — oprostite, da vas obremenjujem z nadrobnostmi — ni bila posledica kakih notranjih bojov ali teoretskih premišljevanj, temveč je čisto praktične narave: že če bi hotel prignati do resnice samo tiste polresnice, ki jih je vaš cenjeni list natisnil v preteklem letu o meni kolikor toliko znanih stvari, bi za tako delo komaj zadostoval normalen delovni čas. Razen tega pa je več kot očitno, da resnica nikogar več ne obvezuje, namreč resnica kot skladnost med dejstvom in informacijo o njem, kajti v svoji nekdani naivnosti sem ob zadevnem članku takoj pohitel razsvetljevati Sergeja Vošnjaka z resnico (še preden ste vi to sami utegnili), pa se je izkazalo, da ga ta ne vznemirja preveč, vsaj ne toliko, da bi ga spodbudila h kakemu dejanju, na primer k popravilu netočne informacije. Iz tega sklepam, da niti njega niti njegove organizacije ne obvezuje moralni kodeks strokovnega združenja, temveč da služijo neki višji, meni dotlej neznan resnici. Vaša nepreklicna obtožba mi je torej samo spodbuda za premišljevanje o naravi te nove resnice.

Kar se tiče dejstev, nedvomno drži, da me takrat, ko je šlo za odstopanje dvojne številke Problemov skupini Katalog, že zdavnaj ni bilo več v uredniškem odboru, temveč sem odstopil (ali bil odstopljen) — kakor pač kdo gleda na te stvari) skupaj z Vladimirjem Kavčičem in Božidarjem Debenjakom na zdajšnjem t. im. zboru sodelavcev revije. A netočnost glede tega podatka očitno ni pomembna ne za S. Vošnjaka, ne za vas, ne zame. Če to nepomembnost tako vztrajno pogrevate, je ne zaradi resnice same, zaradi skladnosti med dejstvom in informacijo o njem, temveč zaradi neke druge resnice, ki naj bi ji ta prva samo služila. Kakšna je torej narava te druge resnice?

Preprost poudarek o kontekstu te nepomembne netočnosti mi pove, da je tisto, kar vas v resnici vznemirja, razporeditev sil v lanskoletnem kulturnem viharju v kozarcu, ki ga imajo nekateri za kulturni boj okoli vrednot, vi pa ste ga predstavljali kot boj generacij. (Za mojo presojo ni bil niti eno niti drugo; prepričan sem, in za to prepričanje imam zadostno stvarno podlago, da so tudi še tako dobronamerni ak-

terji tega »viharja« preprosto naselili še enemu poskusu politične »ureditve« kulturnega in še posebej revialnega življenja, katerega zadnji namen je bil, izriniti iz tega življenja premalo »institucionalizirane« in premalo »funkcionalizirane« celice. A to so dokaj zapletene in dokaj umazane reči, o katerih se brez posebne nuje post festum ne splača razpravljati.) V zgoraj omenjeni razporeditvi sil me je torej S. Vošnjak nekoliko samovoljno napravil za sovražnika »Kataloga« in mi pripisal javno demonstriranje tega sovražstva. Če imajo vaša prizadevanja za resnico kak smisel, bi torej radi slišali, da to ni res. Žal vam glede tega moram ustreči: vseskozi sem zagovarjal stališče, da je treba vsaki ustvarjalni pobudi v kulturnem življenju omogočiti dejaven stik z občinstvom. »Omogočiti« zato, ker so vsi t. im. instrumenti napravljeni tako, da je samofinanciranje revij preprosto nemogoče. Pri tem in takem podpiranju »Kataloga«, hvala bogu, nisem bil preveč osamljen. Njegovi pobudniki so imeli — kolikor mi je znano — obljubljeno podporo najvišjih političnih forumov v republiki in sam sem si lahko ogledal na skupščinski tehniki razmnoženi tekst, ki ga spričo uporabljenih superlativov in »ideoloških« okrasov ni mogoče imeti za kaj drugega kot za dokaj neokusno reklamo, bil pa je očitno razmnožen za rabo v republiški skupščini. Po vsem tem se je treba samo čuditi, kako da »Katalog« še vedno nima rednega financiranja in da ne izhaja. Mogoče se iz tega zadnjega dejstva da potegniti kakšen nauk.

Druga plat te in take podpore »Kataloga« je moje zavzemanje za funkcionalno avtonomijo kulture, za katero sem se tudi v vašem listu ob neki priložnosti potegoval. Takšna avtonomija pa po mojem najglobljem prepričanju ni nekaj, kar bi moglo biti kulturi podarjeno, temveč je stvar njene lastne zrelosti. Tole pisanje bi se preveč razvleklo, če bi hotel pojasniti, kaj pod tem mislim, kratko rečeno pa gre za to, da bi se kultura sama morala odreči iluziji, ki je predvsem iluzija politikov, da namreč lahko podeljujejo veljavnost in pomembnost kakšnemu kulturnemu pojavu. Tu ne nameravam polemizirati z dovolj znano ekskluzivnostjo t. im. katalogovcev; načelo strpnosti, če hoče biti dosledno, mora veljati tudi za takšno »naravnost«; moti me nekaj drugega: skupina, ki ste ji tako rekoč posodili svoje moralno ogorčenje nad lažnivci, ki objavljajo dezinformacije ali jih (samo) demantirajo, se je ne le neodgovorno igrala z avtonomijo kulture, temveč je po svoje razumljeni strukturalizem kot »absolutno pristajanje na danost« uporabila za politično denunciacijo kritičnega koncepta kulture samo zato, da bi si pridobila status orientacije v kulturi, ki je edina na višini zgodovinskega trenutka. Ob tem se samo sprašujem, zakaj ni nihče protestiral, ko si je Oskar Davičo v »Komunistu« prizadeval, da bi tej skupini prav takšen »status« priznali na temelju njene radikalno kritične orientacije. Kaj je tu resnica in kaj laž? Očitno je resnica vse tisto, kar mi koristi (ali vsaj ne škoduje), laž pa samo tisto, kar mi škoduje.

Priznati moram, da me igrice s tako definirano resnico prav malo zanimajo. Če pa sem vam s tem pisanjem napravil krivico, če vam gre res za elementarno poštenost pri širjenju informacij, potem se boste najlažje rehabilitirali s tem, da začnete pometati pred lastnim pragom, potem pa nadaljujte s pometanjem tam, kjer bo očitno, da vam ni treba govoriti pro domo sua.

Janez Dokler

J

Posvetovanje o pogojih za razvoj kemijske industrije v Jugoslaviji

Od 11. do 14. decembra 1968 je bilo v Beogradu posvetovanje o možnostih za razvoj jugoslovanske kemijske industrije.

Navedel bom nekaj izveščkov iz referatov prof. F. Gerla (Ljubljana), ing. Ljubiše Milosavljevića (Hemind — Beograd) in prof. Aleksandra Dedijera (direktor IHTM — Beograd).

Prof. F. Gerl je ugotovil:

Kemijska industrija je veja znanstveno-raziskovalne dejavnosti. Nasprotno od industrijskih panog, ki so se razvile po prvi industrijski revoluciji iz obrtništva, je kemijska industrija nastajala iz raziskovalne aktivnosti. Že na začetku razvoja kemijske industrije sta se pokazala dva neločljiva dela te industrije: raziskovanje in proizvodnja. V novejšem času nastaja še tretji, to je kemijsko inženirstvo. Ta nova dejavnost omogoča rezultate raziskav realizirati v proizvodnji. Zato npr. ni več potrebno narediti prototipa cele tovarne, ampak samo prototip nove faze ali novega postopka v kemijskem procesu. To je osnovna dejavnost kemijskega inženirstva.

Približno 20 — 30 odstotkov dohodkov od realizirane družbene proizvodnje je določenih za obnavljanje in razvijanje proizvodnega procesa. Ta znesek omogoča, da s pomočjo raziskovalne dejavnosti in inženirstva povečamo proizvodnjo. Razmerje med sredstvi, namenjenimi za raziskovanje, projektiranje in investicije, in dohodkom, ustvarjenim v proizvodnji, je na sedanji stopnji družbenega razvoja 1:4 in se nagiba k razmerju 1:1.

Takšen razvoj zahteva:

a) integracijo sedanjih raziskovanih in proizvodnih enot, kar povečuje intenzivnost gibanja kemijskega ciklusa;

b) koncentracijo proizvodnje in znanj števila zaposlenih.

Prof. Gerl je zakonitosti razvoja kemijske industrije argumentiral s podatki o razvoju tujih velikih kemijskih koncernov. Ugotovil je, da se je ta proces pri nas nepravilno razvijal že od osvoboditve dalje (zastarelost proizvodnje, pomanjkljivi razvojni plani, pomanjkljivo in nesmotrno raziskovalno delo, lokalistične težnje, pomanjkljivosti pri vzgoji kadrov idr.).

Neurejenost študija kemijske tehnologije v Jugoslaviji (povzročila jo je izoliranost posameznih šol in predavateljev) je mogoče popraviti samo z energično in hitro intervencijo kemijske industrije in strokovnih organizacij. Tem namreč lahko očistimo, da niso dovolj angažirane.

Zato imajo strokovnjaki v kemijski industriji naslednje naloge:

1. Okrepiti in povežati morajo raziskovalne centre na fakultetah s samostojnimi in industrijskimi centri; najti najprimernejšo obliko integracije, ki omogoča popolno iniciativo, angažiranost in stimulativnost individualnih in skupinskih umskih kvalitete na področju kemije in kemijske tehnologije.

2. Ustanoviti morajo nove in okrepiti sedanje projektantske ustanove za izdelavo inženiringov in zgraditev strojev in aparatov za kemijsko industrijo; omogočiti povezovanje tovrstnih ustanov v koordinirani kompleks s primerno delitvijo dela ter določeno specializacijo in jih usposobiti za plasiranje intelektualnih uslug doma in po svetu.

3. Takoj je potrebno integrirati kemijsko industrijo v Jugoslavijo ter hkrati energično preprečiti lokalistične, političanske, šovinistične in druge nestrokovne vplive.

4. O reformi strokovnih šol naj bi razpravljali samo strokovnjaki, t.j. Savez hemičarja i tehnologa Jugoslavije in predstavniki gospodarskih organizacij. Ustanoviti je treba študijske sklade, ki bi usmerjali pripravo strokovnih kadrov glede na sistem samoupravljanja in v skladu s kompleksnimi potrebami na področju kemije in kemijskega inženirstva.

O strokovnem študiju in kadrih sta govorila tudi M. Pergal in S. Sušić.

Avtorja sta najprej podrobno analizirala izobraževalne sisteme in institucije v industrijsko razvitih zahodnoevropskih državah (predvsem v Zeh. Nemčiji, Italiji in Franciji), nato pa sta rezultate primerjala z razvojem šolstva pri nas.

Na koncu sta dejala: »Glede na znana dejstva je potrebno naš sistem šolanja kadrov za kemijsko industrijo ponovno reformirati. Pred tem pa moramo natančno proučiti sistem šolstva v industrijsko razvitih državah, dobro spoznati vse dosežke in organizacijske oblike izobraževanja pri nas, vključiti v izdelavo novega sistema vse tiste ljudi, forume in organizacije, ki vedo, koliko in kakšne vrste

strokovnjakov potrebujemo za razvoj naše industrije, nato moramo proučiti sistem in možnosti za prekvalificiranje sestriji in poiskati pot za sklačenje potrebe kadrov v kemijski industriji in poiskati pot za sklačenje potrebe kadrov z materialnimi možnostmi družbe in za interesiranih industrijskih panog.

O navedenih stališčih Pergala in Sušića bi lahko marsikaj pripomnil. Predvsem menim, da tako pojmovano (šablonsko) posnemanje vzorcev izobraževalnega sistema iz industrijsko razvitih kapitalističnih držav v naš samoupravni socialistični sistem ni izvedljivo ne samo zaradi razlik v družbeno-ekonomskih sistemih, ampak zaradi razlik in specifičnih potreb po strokovnih kadrih. Naša industrija za zdaj, na sedanji stopnji razvoja, še ne potrebuje takšnega števila raziskoval-

samem posvetovanju namreč ni mogoče rešiti vseh problemov.

Na žalost moram tudi ugotoviti, da so bili predstavniki slovenskih kemikov, ki jih ni bilo malo, na posvetovanju le pasivni opazovalci. Verjetno je bilo tako zaradi trenutnega položaja kemijske industrije v Sloveniji. Ta je v primerjavi z drugimi republikami na najnižnjem nivoju. Zato je ogrožena materialna in kulturna eksistenca slovenskega naroda. Razprave na posvetovanju lahko Slovenci uporabijo za dragoceno osnovo učinkovite akcije za nov razvoj. Tem bolj zaradi hudih napak v razvoju slovenske kemijske industrije, ko so investicije za EKK v Veljenju, steklarino INIS v Novem mestu in podobno.

Stole Bugar,
študent kem. tehnologije

U STROKOVNI NAZIV

cev-teoretičkov kot npr. Nemčija, ZDA itd., ampak predvsem strokovnjake, ki bi bili sposobni projektirati tovarne in razviti tehnologijo. Profesor Modic je to ugotovil že leta 1952 v razpravi, objavljeni v reviji »Nova proizvodnja«.

Referat Lj. Milosavljević je ugotovil, da je od 68.000 ljudi, zaposlenih v jugoslovanski kemijski industriji, samo 1177 inženirjev. To je le 1,7 odstotkov zaposlenih. Po drugi strani pa je samo vsak peti diplomant kemijsko-tehnoloških fakultet zaposlen v kemijski industriji. Tudi ti maloštevilni diplomanti (ki so zaposleni v industriji) so preobremenjeni z administrativnimi in operativnimi posli ter se zato strokovno ne spopolnjujejo in niso sposobni zasledovati sodobnega razvoja kemijske tehnologije. Tov. Milosavljević se je zavzemal za nenehno izpopolnjevanje strokovnih kadrov v seminarjih in s primernim podiplomskim študijem ter z občasnim preverjanjem znanja. Menil je, da je treba ločiti vzgajanje inženirjev-tehnologov od vzgajanja inženirjev-kemikov, to pa zaradi čedalje večjega kopičenja potrebnega znanja, ki nujno zahteva diferenciacijo poklicev.

V svojem članku sem predvsem razpravljal o problemih šolstva, ker menim, da so za študente najzanimivejši — čeprav je to bila samo ena izmed tém posvetovanja. Veliko aktualnejše so bile razprave o znanstveno-raziskovalnem delu in razvoju inženirstva. Na posvetovanju je bil tudi ustanovljen poseben jugoslovanski komite za kemijsko inženirstvo. Težišče posvetovanja je bil razvoj bazne organsko-kemijske (petrokemijske) industrije v Jugoslaviji ter ugotavljanje splošne zakonitosti razvoja. Na tej osnovi je mogoče izbrati jugoslovanski koncept razvoja kemijske industrije.

Zdi se mi, da na glavno vprašanje simpozij ni dal pravega odgovora. Potrebna so še druga posvetovanja o specialnih temah, kot so: integracija, problematika raziskovalnega dela, problematika šolanja kadrov in njihov razvoj, problematika ukrepov za zaščito domače industrije, problematika investiranja in financiranja ter objave v zvezi s tem idr. Na enem

Studentje ekonomske fakultete v Ljubljani smo na razpravi v univerzitetnem svetu podprli predlog o ponovni podelitvi naslova »doktor medicine« diplomantom medicinske fakultete. Obenem smo sklenili, da se bomo zavzeli za podelitev naziva »diplomirani inženir ekonomije« diplomantom druge stopnje naše fakultete oz. za ureditev ustreznih nazivov za diplomante vseh družbenih fakultet.

1. Nekateri kolegi med nami sicer menijo, da je to malomeščanska želja (za titulo), vendar menimo, da je več kot samo boj za to; gre za tituliranje ljudi z višjo oz. visoko izobrazbo nasploh.

2. Diplomanti tehničnih fakultet imajo naziv dipl. ing., medicinci dr., višja šola za organizacijo dela podeljuje naziv ing., ostali diplomanti druge stopnje imajo nazive dipl. psiholog, dipl. ekonomist in podobno. Končno, diplomiran je tudi vsakdo, ki konča katerokoli šolo.

3. Profesorji naše fakultete menijo, da je danes naziv ing. že močno razvrednoten in ne pomeni več toliko, po drugi strani pa se je naziv dipl. oec. že močno uveljavil.

4. Ustreznega naziva za vse diplomante družbenih fakultet ne vemo.

5. Pridružili smo se akciji študentov ekonomske fakultete v Zagrebu, ki je svoje zahteve argumentirala.

SKLEPI

1. Sprememba strokovnega naziva »diplomirani ekonomista« v prejšnjega »diplomiranega inženirja ekonomije« je samo

eno važnejših vprašanj v procesu reformiranja visokošolskega izobraževanja in posebno strokovnega ekonomskega izobraževanja.

2. Zahteva po spremembi strokovnega naziva ni formalna, temveč vsebinska. Z ukinitvijo titule »dipl. ing. oec.« 1947. leta so bili izšolani ekonomisti in ekonomske fakultete postavljeni v neenako razmerje do drugih visokošolskih nazivov in fakultet. Ravno tako je zakon o strokovnih nazivih in akademskih stopnjah z dne 26. 3. 1963. (Uradni list 13/63) potrdil ta položaj, a v nadaljnjem procesu dodeljevanja strokovnih nazivov in titul se je ta neenakopraven položaj do danes še poslabšal in pripeljal do absurdnih protislovij.

OBRAZLOŽITEV ZAHTEV

1. Leta 1939. je zakon dodelil študentom, ki so končali tedanje Ekonomsko-komercialne visoke šole, titulo »ingenieur ekonomije«. Ta zakon je imel retroaktivno moč.

Ta titula je bila odpravljena 1947. leta.

2. Ukinitve naziva »ingenieur ekonomije« je bila pod vplivom nekaterih faktorjev, od katerih so pomembnejši naslednji:

a) zgledovanje po ruskem vzoru,

b) delovanje fakultetno izobraženih ekonomistov je bila reducirana na izvrševanje natančnih direktiv državnih organov in ti ekonomisti so bili pravzaprav državni ekonomisti v državnih podjetjih.

c) ukinitve titule je hotela tudi odstraniti razlike med fakultetno izobraženimi ekonomisti in tistimi, ki so imeli visokih šol, a so dobivali različne titule: ekonomist, višji ekonomist, ekonomski svetnik in dr.

3. Leta 1963. je bil sprejet zakon o strokovnih nazivih in akademskih stopnjah, v katerem se neenako tretirajo strokovni nazivi, ki bi morali označevati stopnjo šolske izobrazbe. Tako npr.: nekatere višje šolske izobrazbe dobijo ali pa se jim pusti naziv »inženir«, medtem, ko se visokošolski izobrazbi še naprej dodeljuje naziv »diplomiranje«.

Strokovni naziv »ekonomista« za višjo, oziroma »diplomirani ekonomista« za visokošolsko izobrazbo glede na doseženi naziv, glede na dejansko stanje in na ostale nazive, je čisto protisloven. Tako je na primer veterinar točno določen pojem, medtem, ko se pojem ekonomist razteza na vse ljudi, ki kjerkoli delajo kakšne ekonomske posle. V tem zakonu ni ustrezen niti princip, da se naziv »inženir« nanaša samo na neposredno proizvodnjo, ker sta »prometni inženir« in »diplomirani prometni inženir« po svoji funkciji organizatorja prometne dejavnosti. Titula je pravilna, ampak potem velja to tudi za ekonomiste, ki so organizatorji dela, organizatorji in voditelji raznih gospodarskih organizacij, posameznih sektorjev delovnih organizacij, sistemov ipd., ter je njihova dejavnost na področju analize, modeliranja in planiranja ustvarjalna.

4. Kljub zakonu se v praksi neprestano uvajajo razni strokovni nazivi, ki ustvarjajo še večjo zmešnjavo glede na strokovno izobrazbo in strokovne nazive. Tako so na primer »obratni inženirji« z dveletno šolo na višjih in visokih tehničnih šolah. Posebna anomalija je titula »inženir produktivnosti dela«, ki jo dosežejo po dveletnem visokošolskem študiju na raznih kurzih; učni načrt teh kurzov je iz prvih dveh let fakultetnega študija.

5. V praksi je nekritično in raznovrstno določanje naziva »ekonomista«, ki ne izraža stopnje strokovne izobrazbe.

6. V sedanjih spremembah kot tudi z reformo visokošolske izobrazbe na ekonomskih fakultetah se je funkcija fakultetno izšolanih ekonomistov bistveno spremenila. Od državnega ekonomista (reproduktivnega, rutinskega in direktivnega ekonomista) je nastal (in še nastaja) ustvarjalni ekonomist na področju upravljanja, organizacije, analize in planiranja.

Na podlagi teh dejstev so bili donešeni sklepi, ker je resnično potrebno:

— da se jasno določi razlika med ekonomistom, ki je končal fakulteto, od različnih drugih nazivov in titul;

— da se uskladi strokovni naziv s funkcijo in se s tem vidno označi tudi bistveno kvalitetnejša funkcija ekonomista;

— da se spremembe strokovnega naziva nanašajo tudi na vse dosedanje diplomirane ekonomiste s končano fakulteto.

Kljub želji, da bi podeljevanje strokovnih nazivov rešili kompleksno za vse diplomante druge stopnje, tega sami ne moremo (ne vemo rešitve). Zato se zbor študentov ekonomske fakultete v Ljubljani zavzema za akcijo študentov ekonomije vseh ekonomskih fakultet v Jugoslaviji za podelitev naziva »diplomirani ing. ekonomije« diplomantom ekonomskih fakultet.

K. B.

DE
DELAVSKA
ENOTNOST

Prilagoditveni in pripravništvo

Mariborska tekstilna
tovarna:

„Mentorje bo potrebno nagrajevati“

V MIT se je z našim sodelavcem pogovarjala Justina Lenardon, vodja izobraževalnega centra.

»Kateri samoupravni akt ureja pri vas pripravništvo?«

»Pripravništvo ureja pri nas pravilnik o pripravnikih. Tega smo sprejeli kmalu potem, ko je izšel temeljni zakon in je z njim v soglasju. Pri sestavljanju našega internega pravilnika smo upoštevali še lastne izkušnje, rezultate ankete, ki smo jo naredili med našimi nekdanjimi pripravniki, in umestne pripombe strokovnjakov, ki se pri nas v Sloveniji ukvarjajo s pripravništvom,« je na naše vprašanje odgovorila Justina Lenardon.

»Bi nam lahko v nekaj besedah opisali, kaj pravi vaš pravilnik?«

»Preden pri nas sprejmemo diplomanta visoke šole v delovno razmerje, ga testiramo. Če pa je naš študent, smo ga tako testirali že prej. Pri nas sprejemamo pripravnike samo za tista delovna mesta, kjer jih bomo po končanem stažiranju res potrebovali. Z drugimi besedami, preden se odločimo, da bomo sprejeli pripravnika, imamo zanj delovno mesto že predvideno. Seveda pa pripravnik med stažiranjem kroži po tovarni. Tačas, ko kandidat za pripravnika ureja še vse formalnosti, ki so potrebne za sprejem v redno delovno razmerje, sestavimo skupaj s strokovnjaki iz proizvodnje in predvidenim mentorjem program stažiranja.«

»Kako izgleda ta program?«

»Iz programa mora biti razvidno, katera dela bo pripravnik opravljal na predvidenem delovnem mestu ter v katerih enotah, službah, oziroma na katerih delovnih mestih bo pripravnik delal med stažiranjem.«

Programi za tiste profile pripravnikov, ki jih pri nas največ potrebujemo, so stalni. Drugače pa je en del programa stalen, drugi pa je ustrezno prilagojen. Pa poglejva raje kar primer: vsi pripravniki morajo spoznati organizacijo podjetja in samoupravnih organov, enciklopedično tehnološki proces proizvodnje, vrste surovin, ki jih podjetje predeluje, vrste naših proizvodov, to je polizdelkov in končnih izdelkov, lokacijo vseh naših proizvodnih obratov, sektorjev in služb ter razdelitev podjetja na delovne enote, obračunske enote in stroškovna mesta. Drugi del programa pa je prilagojen: pripravnik, diplomirani tekstilni tehnik, ki je predviden za pomočnika mojstra, bo spoznaval delovni proces po vsej tovarni, še posebej pa v tkalnici Tabor, kjer bo po končanem stažiranju delal. Tako bo moral na primer v predilnici spoznati naloge čistilnih strojev, organizacijo dela, kapacitete strojev, kontrolo kvalitete in pogoje dela itd. V tem primeru bo njegov informativni pripomoček shematični prikaz predilnice in opis posameznih strojev, pri spoznavanju pa mu bodo pomagali mojstri posameznih strojev, pri spoznavanju pa mu bodo pomagali mojstri posameznih oddelkov in inštruktor izobraževalnega centra. Obratov je dosti in v vsakem ga čakajo že točno določene naloge. Isto velja za diplomante drugih srednjih šol ter višjih in visokih šol.

»Kakšne pravice in dolžnosti imajo pri vas pripravniki?«

»Naši pripravniki imajo vse pravice, ki izvirajo iz delovnega razmerja. Zraven tega pa naš pravilnik predvideva še druge pravice in dolžnosti. Recimo: pripravnik ima pravico zahtevati, da ga vnaprej seznanimo s problemi, s katerimi se srečuje med stažiranjem itd. Pripravnik pa so dolžni delo opravljati tako, da si pridobe kar največ strokovnih in delovnih izkušenj.«

»Torej ves čas poteka njihovo delo pod strokovnim vodstvom mentorja, ali ne?«

»Moralo bi, tako vsaj predvideva naš pravilnik. Ni pa vedno tako. V pravilnik smo zapisali veliko nalog, ki čakajo mentorje, nikjer pa nismo zapisali, da morajo biti mentorji za svoje delo tudi nagrajeni.«

»Tega temeljni zakon tudi ne omenja?«

»Res je, moral pa bi. Potem bi tudi mentorji imeli do mentorstva drugačen odnos. Sploh je temeljni zakon zelo splošen. Upam, da bo republiški drugačen, bolj konkreten,« je svoje razmišljanje končala Judita Lenardon.

Prof. Ivan Bertoncelj

Pravilnik je še le „A“ v abecedi pripravništva

Sogovornik v naši akciji Pripravniki in pripravništvo je bil Ivan Bertoncelj, profesor na višji šoli za organizacijo dela v Kranju.

G

Ko je ocenjeval našo akcijo, je najprej spregovoril o stališčih do pripravništva sploh:

»Institucijo pripravništva moramo razumeti dvojno: pripravništvo ima svojo izobraževalno in svojo vzgojno plat. Pretiravanje ene plati ima za posledico omaloževanje druge. Obe pa sta enako pomembni. Ko vzgajamo mladega strokovnjaka, mu ne smemo nataktni plašiti, da ne bi videl ničesar drugega, kot samo stroko, v kateri bo delal. V njem moramo krepiti osebnost in razvijati njegovo samoupravljalno zavest. Če se tega že zavedajo vsi, od najvišjih državnih organov do delovne organizacije, je takšno stališče zdravo.«

V vsej Jugoslaviji je sedaj približno 170.000 pripravnikov. Če bosta pri njihovi vzgoji potekala izobraževalni in vzgojni proces z roko v roki, bomo dobili veliko armado dobrih in zavestnih samoupravljalcev. V nasprotnem primeru pa bodo postali nasprotniki našega samoupravnega sistema, ker pač nikoli ne bodo spoznali njegovih prednosti.«

»Kako bi naj potem po vašem mnenju potekal proces pripravništva?«

»Program pripravništva bi naj po mojem mnenju potekal v etapah A, B, C, in D. Po teh oznakah pomeni A informativno spoznavanje delovne organizacije, B informativno spoznavanje delovne enote, C spoznavanje ožjega delovnega področja, to je obrata in končno D uvajanje na konkretnem delovnem mestu. Prvi etapi sta časovno kratki, med drugima dvema etapama pa že lahko spoznavamo pripravnika z njegovega osebnega in osebnostnega vidika. Po tej shemi moramo pripravnika že med samim stažiranjem tudi presmeriti na drugo delovno mesto, če vidimo, da mu delo na predvidenem delovnem mestu ne leži.«

»Po vašem mnenju naj bi pripravništvo torej postalo del našega družbenega sistema, ali ne?«

»Tako je! Pripravništvo ne sme izveniti kot ena od mnogih akcij, ki se začne in konča s sprejemom pravilnika. Da je tako, dokazujejo delovne organizacije, ki so institucijo pripravništva vpeljale že vrsto let pred sprejemom temeljnega zakona. Ni najbolj pomemben zakon, dosti važnejši je odnos do pripravništva! Republiški zakon je samo impulz, ki je pognal v tek samoupravni stroj v tistih delovnih organizacijah, kjer so čakali na sprejem zakona, preden sestavijo lasten pravilnik. Pravilnik pri vsem tem pa sploh ni bistven: je šele »a« v abecedi. Stališče do pripravništva kot del našega sistema, to pa je abeceda!«

»Da se vrneva k naši akciji: v nekaterih delovnih organizacijah, ki smo jih obiskali, menijo, da so dnevnik, ki jih morajo pisati pripravniki, zgolj formalnost. Kaj menite vi o tem?«

»Tri vrste dnevnikov poznam: osebnega, sem sodijo osebni vtisi, dnevnik pri političnem izobraževanju, če gre za detaljne opise, in dnevnik pripravnikov. Ta se od drugih dnevnikov razlikuje po tem, da ne odgovarja samo na vprašanje kaj, temveč tudi kako in zakaj. Pripravniški dnevnik, ki bi odgovarjal samo na vprašanje kaj, je zgolj formalnost. Če odgovarja še na drugi dve vprašanji, je dragocena dokumentacija. Zato se mi zdi

Rado Miklič:

Neorganizirano pripravništvo ne koristi nikomur

Naš sogovornik je bil Rado Miklič, pomočnik republiškega sekretarja za delo. Rado Miklič je sodeloval pri sestavljanju republiškega zakona o pripravnikih in pripravništvu.

Rado Miklič je najprej v nekaj besedah zelo pohvalno ocenil uredniško politiko našega tednika, ki da spremlja nastajanje novih zakonov in komentira njihovo pomen ter nato pohvalil še anketo samo. Dejal je: »Vaša akcija se mi zdi zelo pomembna, saj dokazuje, kako zelo potrebujemo organizirano družbeno akcijo.«

Ko je anketo podrobneje ocenjeval, je rekel: »V petek, 20. t. m., bodo slovenski poslanci sprejemali dokončno besedilo republiškega zakona o pripravnikih in pripravništvu. Zakon pa ni cilj, je le sredstvo. To nam lepo dokazujejo številke, ki povedo, da smo že pred sprejemom zakona na novo zaposlili okoli 3 tisoč mladih fantov in deklet, ki so končali srednje, višje in visoke šole. Za njih preje ni bilo prostih delovnih mest.«

Rado Mikliča smo potem prosili, da odgovori na nekaj vprašanj, ki so nam jih v zvezi s pripravništvom zastavile delovne organizacije.

»Vaša anketa je pokazala vrsto vprašanj: zelo zanimiva se mi, denimo, zde pričakovanja tistih, ki so upali, da bo zakon na konkretna vprašanja konkretno odgovoril! Tega pa republiški zakon ni storil. Ustrezne konkretne odgovore na konkretna vprašanja morajo delovne organizacije poiskati same, drugače njihov pravilnik ne bo zaživel!

Na primer: v neki delovni organizaciji, ki ste jo obiskali, se sprašujejo, ali naj pripravniki krožijo ali ne. Odgovora na to vprašanje republiški zakon ne daje. Pravi pa, da se naj pripravniki usposablja v delovni organizaciji in zunaj nje. Kako in kje — na to vprašanje pa naj delovne organizacije odgovore same s svojim samoupravnim aktom.«

»Nekje so nam rekli, da njihovi pripravniki ne bodo pisali dnevnika, če tega ne bo zahteval republiški zakon. Kaj menite o tej izjavi?«

»Ne zdi se mi logična. Pripravnike imajo, republiški zakon pa ne bo posebej sankcioniral pisanja dnevnika, ker to pač ni potrebno. Samo po sebi se mi zdi razumljivo, da brez pisanja dnevnika ne more biti učinkovitega pripravništva. Eno z drugim je vendar povezano!«

»Koliko časa bi naj po vašem mnenju trajal pripravniški staž in kako to utemeljujete?«

»Ko smo se odločili, da predlagamo, da bi naj pripravniški staž trajal eno do dve leti, smo se ravnali po priporočilih slovenskih delovnih organizacij. Sprejeli smo izkustveno pot, točen čas trajanja pa naj predpiše program stažiranja in ne pravilnik, ker tega ni storil tudi osnutek republiškega zakona.«

»Predlog zakona ne predpisuje, da bi bilo potrebno mentorje za njihovo delo nagrajevati. Kaj menite o tem?«

»Delo mentorjev je družbeno koristno in potrebno. Mislim, da ni nobenega razloga, da bi moral zakon še posebej zapisati, da je njihovo delo tudi družbeno priznано. Kot takšno ga je seveda potrebno nagrajevati. Kako, je že drugo vprašanje, ki terja poseben odgovor.«

»Ali imate kakšno pripombo k odgovoru, ki so nam jih dajali po delovnih organizacijah?«

»Da, imam. V 'Vegi' so na primer rekli, da zakona ne potrebujemo. To pa ni res. Zakon je tisti instrument, ki daje širšo osnovo za načrtno sprejemanje pripravnikov in za urejanje pripravništva sploh. Zakon je v soglasju s kadrovskim planiranjem, ki pa je zelo pomembno. Pripravnikov ne bomo sprejemali administrativno, jih strpali v neko sobo, kjer bodo kartali. Tudi za takšen primer vem, okoli pa se hvalijo, češ da imajo v tovarni pripravnike. Zato osnutek republiškega zakona tudi ne omenja števila pripravnikov, ki so jih delovne organizacije dolžne zaposliti.«

Organizirano pripravništvo bodo pozdravili tudi pripravniki sami, neorganizirano pa nikomur ne koristi in je celo škodljivo. Studentje se namreč zavedajo, da pripravništvo ne pomeni nezaupnice njihovega šolskega znanja, temveč ga razumejo kot institucijo, ki s praktičnim delom oplaja njihovo teoretično znanje,« je končal Rado Miklič.

O PRAVNI ZAŠČITI
PRAVNIKOV

Zadnji v tej akciji je na naša vprašanja odgovarjal Boris Strohsack, tajnik Vrhovnega sodišča SRS. Boris Strohsack je sodnik in se vrsto let tudi publicistično ukvarja s pravnimi vprašanji o delovnih razmerjih. Z našim novinarjem sta se pogovarjala o pravni zaščiti pripravnikov.

»Prvim pripravnikom bo kmalu potekel enoletni pripravniški staž. Delovne organizacije jih verjetno ne bodo obdržale vseh, ponekod se bodo pripravnikov poskušali tudi znebiti. Zanima nas, kako je s pravno varnostjo pripravnikov?»

Boris Strohsack je odgovoril takole: »Predvsem se moramo zavedati, da so pripravniki enakopravni člani delovne skupnosti. Imajo povsem iste pravice kot drugi delavci: po enajstih mesecih dela jim na primer pripada letni oddih. Marsikje na to radi pozabljajo. Pripravniki imajo seveda tudi vse tiste dolžnosti, ki jih imajo drugi: za svoje delo so disciplinsko odgovorni. Z drugimi besedami: pripravniki imajo vse tiste pravice in dolžnosti, ki delavcem pripadajo po temeljnem zakonu o delovnih razmerjih z dopolnitvijo, ki jo navaja temeljni zakon o pripravnikih. Ta pravi, da »delo pripravniku lahko preneha, če po končani pripravniški dobi ne pokaže zadovoljivega uspeha.«

»Tu pa temeljni zakon o pripravnikih že postavlja pogoj: delovna organizacija mora pripravnika razporediti na drugo delovno mesto, za katero pripravnik izpolnjuje delovne pogoje. Zakon to zahteva, ali ne?»

»Da, in to je v bistvu zelo močna zaščita pripravnikov. Poglejva primer. Pravnik pripravnik je v podjetju delal v komercialni in po končani pripravniški dobi ni pokazal zadovoljivega uspeha. Delovna organizacija mu mora ponuditi drugo delovno mesto. To pa ni vsako: pravniku ne morejo ponuditi delovnega mesta administrativca. Lahko pa ga razporedijo na delovno mesto npr. referenta za delovna razmerja. Temeljni zakon o delovnih razmerjih namreč pravi: »...na tisto delovno mesto, za katero izpolnjuje predpisane pogoje.« Če pripravnik ponujeno delo odkloni ali če delovna organizacija nima takšnega delovnega mesta, pride do prekinitve delovnega razmerja. Ob napovedanem prenehanju dela pa ima pripravnik vse pravice delavca, ki jih že zagotavlja TZDR. Ima pravico do odpovednega roka in pravico, da odhaja z dela zaradi iskanja druge zaposlitve.«

»Pripravnik, ki ni uspešno opravil pripravniškega staža, lahko tudi podvomi o točnosti ocene in sproži pravni spor. Kakšne možnosti ima, da bi takšen spor dobil?»

»Pripravnik mora v delovnem sporu dokazati tiste pomanjklivosti, ki so bistveno vplivale na njegovo oceno. Denimo: pripravnik lahko ugotavlja, da je bil pripravniški sistem slab, da se ga v delovni organizaciji niso držali, da ni imel mentorja, lahko pa ugovarja tudi oceni, češ da izpit ni točna slika njegovih sposobnosti. Če pripravnik to dokaže, je delovni spor dobil.«

»Če pripravnik spor dobi, v kakšnem statusu in s kakšnimi pravicami se vrne v delovno organizacijo?»

»Odgovor je zelo delikaten, ker sodne prakse še ni. Moje mnenje je takole: da bi se pripravnik vrnil v delovno organizacijo v istem statusu, tega ne verjamem. Če sodišče ugotovi, da pripravnik izgubi ta začasni naziv.«

»Na kakšen način lahko pripravniki dokazujejo svoje trditve?»

»Najboljši pripomoček je dnevnik. Zato svetujem vsem pripravnikom, da ga pišejo, tudi če tega v delovni organizaciji ne zahtevajo. Če je pripravništvo slabo pripravljeno, naj svoje ugotovitve sproti vpišejo v dnevnik, pravno bodo bolj varni.«

»Ali menite, da so pripravniki z zakoni zadosti zaščiteni?»

»Menim, da so. Sicer pa bo nastala sodna praksa. Konkretne vprašanja zmerom zahtevajo konkretne odgovore. Načelno pa: pripravniki so po mojem mnenju zadosti zaščiteni,« je sklenil Boris Strohsack.

Matjaž Vizjak

„PISMO DIREKTORJU SGP
STAVBENIK KOPER“

Tov. direktor!

Nekega dne v septembru 1968 ste vložili ovadbo proti inž. Toškani, večletnemu uslužbencu podjetja, ki je malo pred tem zapustil podjetje ter se zaposlil na Invest. biroju v Kopru. Ovdaba ga je obtoževala nezakonitosti zaradi samovoljne zamenjave nekega stroja podjetja z drugim strojem privatnega obrtnika, ne da bi bila sklenjena pogodba. Vsebovala je očitek, da je dal privatnemu obrtniku v izvajanje dela dražje, kot je bila ponudba družbenega sektorja in pa na več mestih zaporedoma jasne očitke in sumničanje o njegovem dozdavnem osebnem okoriščenju.

Ko smo v podjetju na razne načine izvedeli za ta vaš korak, se je med nami sprožil za vas zelo boleč proces, v okviru katerega je bilo izrečenih cela vrsta najostrejših obsodb čez vas in to v medsebojnih individualnih stikih in tudi na javnih mestih. Sam sem vaš postopek obsodil najprej v svoji pisarni, ko ste mi na mojo zahtevo prvič pokazali ovadbo.

O

Svojo obsodbo sem naknadno obnovil na seji strokovnega kolegija in na zboru delavcev delovne enote Koper, ki ga je sklical svet enote, ko je zvedel za ovadbo. Inž. Toškan je bil namreč več let vodja te enote. Pozval sem vas, da pred javnostjo prevzamete odgovornost za ta korak ter sem zahteval vaš odstop.

Povzemam v kratkem svoja stališča. Na vašem zagovoru na zboru delavcev ste, potem ko ste na njihovo zahtevo prebrali ovadbo, na kratko povedali sledeče: proti inž. Toškani je bila dana ovadba zaradi vzpostavitev stanja zakonitosti; bil je namreč večkrat ustno in tudi pisмено opozorjen, da vrne stvari v stanje zakonitosti, a tega še ni storil; v zvezi z očitkom o dajanju del v izvajanje privatnemu obrtniku ste se mu opravičili, češ da je bilo naknadno ugotovljeno, da ta očitek ne drži; očitkom o osebnem okoriščenju ste se izognili ter jih z ničemer niste podprli. Imeli smo priliko tudi slišati, da ste morali tako ravnati, ker bi sicer bilo podjetje kaznovano z ne vem kakšnim zneskom, vi pa menda s 50.000 Sdin. Vašo obrazložitve sem ocenil za klavirno. Videl sem v njej poskus stvar prikazati v njeni nepravni luči. Poskušal sem to svoje stališče tudi utemeljiti ter se v pismu povračam k svojim mislim. Inž. Toškani lahko očitoma stvari, ki si jih zasluži, kot osebni nered pri zaključevanju prevzetih del, pomanjkanje občutka za mero pri naloga, ki si jih nalaga, neizpolnjevanje sklepov in še kako nezakonitost, če hočemo dlakocepiti, nikakor ne in nikoli ne osebnega okoriščenja. V štirih, ali petih letih, ki jih je inž. Toškan dal Stavbeniku, nam ni dal nobenega povišanja, da bi mu to očitali. In prav to, očitek o osebnem okoriščenju, je osnovni ton, ki se vleče skozi ovadbo. To je ono, kar je pri vsej stvari najbolj umazano. Ovdaba je naperjena predvsem proti inž. Toškani

kot človeku, proti njegovi osebni poštenosti in to brez vsakršnih resnih utemeljitev. Najhuje je pri tem to, da nihče od nas, kar nas je bilo zbranih na zboru, ni ti avtorji ovadbe, ni imel ene same očitajoče besede čez osebno poštenost inž. Toškana vsa leta njegovega dela pri Stavbeniku. Nasprotno, bil nam je vzor poštenega, nesebičnega in poštenega delavca. Zaradi teh lastnosti je užival med vsemi nami, predvsem med delavci svoje enote nesporen ugled. Ne glede na vse to so bila ta nepoštena podtikanja proti njemu vržena na papir in potrjena z žigom podjetja. Celotako zelo se je avtorju ovadbe mudilo, da je vanjo vnesel tudi take podatke, ki niso bili resnični in za katere si ni vzel niti toliko časa, da bi jih preveril (mislim pri tem očitek v zvezi z dražjim oddajanjem del privatnemu obrtniku).

Takih korakov si človek, in sicer odrasel človek, na mestu direktorja ne more ne kaznovano privoščiti. Opuščamo si lahko spodrsiljaje in slabosti pri delu, ne moremo si pa odpustiti nepoštenosti. Mislim,

nikoli upirajo. Težko požirate nezbežne poraze ter se ne morete premagati, da ne bi v sebi kuhali maščevanosti. To ste pokazali v primeru inž. Toškana, to sem sam večkrat občutil, to je občutil inž. Bergeč in še kdo. O teh spopadih, njih vzrokih in naravi je veliko napisanega, še več pa živih prič. To, da sem v dneh, ko smo odkrili vaš korak proti inž. Toškani, slučajno odhajal iz podjetja, stvari ne spreminja, ker sem od prvih dni po vašem prihodu k Stavbeniku več vaših stališč in odločitev odločno javno obsodil in odklonil. Za svoja stališča še naprej polno odgovarjam ter jih mislim brniti, kjerkoli bom poklican, da to naredim. Obnavljam svoj resen dvom, da bo podjetje pod takim vodstvom lahko kam prišlo. Mislim, da je stagnacija neizbežna. To, da so se predvsem družbenopolitične organizacije na tak ali drugačen način izognile obravnavanju bistva tega kričečega primera, kljub temu, da sem dne 20.12.1968 pisмено sporočil svoja stališča partijski organizaciji ter terjal obravnavo dogodka, mi govori, da vam je uspelo stvar potlačiti. Obenem mi je to znak za konsolidacijo nezdravih odnosov v podjetju. Četudi so pretekli že meseci, odkar se je to zgodilo, stvar ne more zastarati. Pričakujem od vas, da boste razumeli, da je nevedrno, da vztrajate na položaju. Ljubljana, 16.2.1969

Milan Gregorič
Breg 8, LjubljanaSTUDENTS'
QUATERLY

Nov koncept oblikovanja in vodenja mednarodne aktivnosti ljubljanskih študentov nujno zahteva popularizacijo sedanjih novih stališč. V sodobnem svetu opravljajo to zahtevno in odgovorno funkcijo predvsem sredstva množičnega obveščanja, vendar ima tisk posebno mesto. Široko zasnovana aktivnost Mednarodnega odbora pa bi naj ne ostala le med ljubljanskimi študenti, dosledna samoupravnost in doprnost njegove dela je morala lahko spodbuda, da podobna stališča sprejmejo še kje drugje — tudi izven jugoslovanskih meja. Pa še nekaj je pomembno V mednarodnem študentskem gibanju je zelo redko čuti ideje jugoslovanskih študentov, če pa je, potem so to uradna stališča vodstev. Vemo, da jugoslovanski študentje kaj različno pojmujejo dogodke po svetu in seveda tudi v mednarodnem študentskem gibanju. Za mnenja, različna od tistih, ki so jih izjavljali naša vrhva, je bilo kaj malo možnosti za prodor v širšo javnost. Ena izmed nalog nove publikacije Students' Quaterly je tudi objavljanje takih mnenj. Poleg tega pa bo časopis objavljal tudi informacije o študentskem gibanju pri nas in na tujem, komentarje, polemike razprave, strokovne prispevke itd.

Students' Quaterly bo izhajal štirikrat letno in bo imel — kot že rečeno — informativnopublicistično vsebino. Koncept je zaenkrat še dokaj grobo izdelan in ga določa usmeritev, da bomo v Students' Quaterlyju podpirali napredna študentska gibanja doma in v svetu.

UTRDIŠTEV STUDENTS' QUATERLYJA

— uvodnik (obravnavajo najaktualnejše vprašanje iz študentskega življenja v Evropi ali novem svetu)

— študenti v evropskih državah (osrednja rubrika z vestmi, komentarji, polemikami...)

— študenti — plakat v svetu (predvsem kratke vesti)

— parlament o študentih (vesti, kako uradno priznane družbene institucije obravnavajo študente)

— študenti v Jugoslaviji

— reklamna rubrika (štiri strani)

Uredniški odbor Students' Quaterlyja si mora prizadevati pridobiti čim večji krog sodelavcev — če je le mogoče, tudi nekaj dopisnikov iz drugih držav. Poleg tega bi bilo prav, da sodelujejo tudi tisti naši študenti, ki so potovali po inozemstvu in so si pridobili kakršnekoli izkušnje o položaju študentov v posameznih državah. Pri tem ne pričakujemo zmeraj kdo ve kako senzacionalnih vest, vedeti pa moramo, da so večšini na videz drobne vesti še kako pomembne.

Časopis nameravamo tiskati v 300 izvodih, pošiljali pa ga bomo tistim študentskim organizacijam, ki jih poznamo in z njimi sodelujemo. Razumljivo je, da ga bomo ponudili prav vsem, ki so zanj zainteresirani.

Konec marca bomo predvidoma časopis izdali in prebrani smo, da bo dostojno zastopal ljubljanske študente. Sicer pa bomo z veseljem sprejeli še tako kritično pripombo.

Ludvik Skoberne

Oblike zlorablja- nja družbene lastnine

Tipične oblike zlorabljanja
družbene lastnine so:

1. nagrajevanje tistih funkcionarjev v podjetju (direktorjev, komercialistov, trgovskih potnikov itd.), ki kršijo pravne predpise ali moralne norme; da upravni odbori, delavski sveti ali drugi samoupravni organi itd. ustvarjajo ekonomske koristi za podjetje npr. s podkupovanjem razpisne komisije, ki podjetju daje naročila, s podkupovanjem državnih organov (davčnih, inšpekcijskih itd.) ali vplivanjem na te organe s politično ali osebno »avtoriteto«, s podkupovanjem uslužbencev konkurenčnega podjetja (npr. poslovođe podjetja — kupca) in potem kupujejo nekurantno ali splošno slabo blago;

2. sklepanje fiktivnih ali simuliranih pravnih poslov, z namenom, da bi izigrali poverjenike (prodajalec je na primer posrednik in zato kupno ceno sploh ni treba vplačati na njegov žiro račun).

3. sklepanje fiktivnih ali simuliranih poslov zato, da bi izigrali obveznosti do družbe (na primer izplačevanje osebnih dohodkov v obliki dnevnic, terenskih dodatkov itd.), da bi se izognili davkom na osebne dohodke; zaposlovanje navideznih uslužbencev, žene, zeta, tašče in podobno, si samo formalno figurirajo, prejema pa »honorara«, ki pripada »šefu«; lažne bilance, da bi plačali manjše davke ali prispevke; prikazovanje dela, ki ga je opravil privatnik ali skupina državljanov (ali drugo podjetje), kot delo družbenega podjetja in podobno;

4. angažiranje vplivnih ljudi (političkov, funkcionarjev) za »svetovalce« za visoke honorarje, čeprav ti ljudje praktično ne delajo ničesar; plačevanje honorarjev (recimo v založniških podjetjih) vplivnim ljudem (ali prijateljem) za dela, ki jih le-ti niti ne morejo, niti ne nameravajo napisati; angažiranje upokojenih funkcionarjev za »svetovalce«, »predstavnike« in podobno, ki naj bi svoj vpliv uporabili za »intervencije« v korist podjetja;

5. uporabljanje fonda za skupno potrošnjo za podeljevanje kreditov za gradnjo stanovanj, vikendov, nakup avtomobila itd., ki jih je treba odplačati šele čez 40, 50 in več let s simboličnimi obrestmi 0,5 odstotkov ali 1 odstotek.

6. ustvarjanje skupin in klik v podjetjih in ustanovah z namenom prisvojiti si del dohodka na najrazličnejše načine, čeprav ta dohodek ni rezultat dela; odstraniti strokovnjake, ki zahtevajo večjo disciplino, racionalnejšo proizvodnjo itd., da bi obdržali svoje pozicije brez zadostnih kvalifikacij, zato razpisujejo takšne pogoje, ki onemogočajo prihod boljših strokovnjakov itd.

7. izplačevanje »akontacije« v znanstvenih ustanovah za pisanje znanstvenih del ali znanstveno raziskovanje, ki pa ni nikoli opravljeno ali celo niti začeto ne, akontacije pa (včasih tudi milijonske vsote) niso nikoli vrnjene: pisanje »znanstvenih del«, ki so dejansko kratke kompilacije, za katere se plačujejo velike vsote, a jih nihče ne bere, če pa jih, nima od njih nobene koristi;

8. napredovanje ljudi na višje položaje čeprav so v svojih podjetjih ali ustanovah delali slabo (kupovali so na primer nepotrebne ali neustrezne stroje ali slabe surovine, da bi si prisluzili provizijo od prodajalca in nasploh dezorganizirali poslovanje zaradi svoje nestrokovnosti ali neiznajdljivosti), recimo v občini, republiških organih ali celo v zveznih organih; premeščanje v gospodarske zbor-

nice za visoke plače in pošiljanje kot »predstavnike« v tujino zopet seveda za visoke plače itd.

9. Razreševanje odgovornosti delavcev v kolektivu, ki so s svojo nepazljivostjo ali celo namerno iz takoiimenovanih solidarnosti delali škodo kolektivu preko upravnih organov v podjetju;

10. dogovarjanje med podjetji ali celimi gospodarskimi vejami z namenom, da bi umetno vzdrževali visoke cene, ustvarjali monopolni položaj v panogi in tako onemogočili konkurenco;

11. sklepanje poslov preko »agencij«, katere mnogokrat drže takoiimenovane skupine državljanov, z namenom, da bi »agencije«, oziroma posamezniki, ki se za njimi skrivajo, dobili provizijo pa čeprav je posrednik popolnoma odveč;

12. zlorabljanje stanovanjske pravice, izigravanje predpisov v Zakonu o stanovanjskih razmerjih, posebno različne spekulacije ob zamenjavanju stanovanj; zloraba predpisov o stanovanjskih zadrukah na primer: gradnja stanovanj ali celo vikendov za »vodilne« zadrage tako, da se denarne vloge vračajo zadrugnikom (kar je še dobro, kajti pogosto se dogaja, da se vlagateljem njihove vloge ne vrnejo); kupovanje nepremičnin od privatnikov v korist družbenih pravnih oseb ali prodaja nepremičnin, ki so družbena last, privatnikom, vse z namenom favorizirati privatnike; itd.

13. Razne spekulacije, katere družbeno-politične skupnosti in še posebej občine počno z nacionaliziranimi in ekspropriiranimi zemljišči (odstopanje teh zemljišč raznim funkcionarjem za gradnjo hiš in vil po nizkih cenah; draga prodaja takšnih zemljišč podjetjem z zaračunavanjem

S

scene pripravljanja zemljišča in podobno).

Vsi ti primeri, čeprav jih je še mnogo, so navedeni zgolj kot ilustracija raznih oblik zlorabljanja družbene lastnine.

Podatke o navedenih tipih in problemih v zvezi z njimi je mogoče dobiti od:

1. raznih organov Službe družbenega knjigovodstva

2. okrožnih, občinskih javnih tožilstev in od Republiškega javnega tožilstva ter od raznih inšpekcijskih služb,

3. od gospodarskih sodišč

4. od komisije za prošnje in pritožbe Republiških in Zvezne skupščine,

5. iz raznih drugih virov, od organizacij SZDL, od uredništev dnevnikov in tedenskih časopisov, posameznih novinarjev, funkcionarjev, ki po svoji profesionalni dolžnosti posredno ali neposredno spremljajo te pojave, gospodarskih zbornic itd.

O načinu dobivanja podatkov, sistemu dela, urejanju in uporabi podatkov bodo potrebni še mnogi pogovori. Uspeh je odvisen predvsem od načina organizacije dela, števila in angažiranosti sodelavcev in udeležencev ter od podpore, ki jo bo ta akcija dobila od organov oblasti in družbenih organizacij, posebno tistih, ki razpolagajo s podatki.

STUDENT — Beograd
prev. S. Š.

PRIPIS UREDNISTVA!

Vabimo vse, ki so pripravljeni sodelovati v podobni akciji pri nas v Sloveniji, da se osebno zglase na uredništvo. Posebej pozivamo študente prava in ekonomije, da organizirajo akcijske skupine, ki bi se sistematično lotile odkrivanja nepravilnosti, o katerih je govora zgoraj. Vabljeni!

REALNOST IN UTOPIJA

(Študentski nemiri v Jugoslaviji - junij 1968)

II. nadaljevanje

ŠTUDENT - DVOMLJIVA INVESTICIJA

Nasploh se zadnja leta povečuje razlika med dejanskim položajem študentov in med običajnim obravnavanjem njihove družbene vloge. Uporabili bi izraz »kardiovski tretmani«, ki postaja zadnja leta vidnejši kot kdajkoli prej. Od študenta se strogo pričakuje nazor, da je njegov prvi cilj zavzeti ustrezno mesto v proizvodnji in se zato čim prej in čim bolj usposobiti. Družba naj investira, študent pa mora demonstrirati visoko rentabilnost te investicije. Življenje na univerzi je izrazito prehodno obdobje in vsi pogledi morajo biti uprti na študentovo bodoče »vodilno« delovno mesto. Pod tem pogojem je študent deležen družbenega priznanja, denarne podpore, pod tem pogojem deluje ali ne šola; to je edina realna osnova politične pomembnosti študentov.

Oglejmo si študentske resolucije, napisane l. 1913 in pozneje: vse so nenavadno popolno vsebovale vse našteje pojme. Ta

in bili so nestrpni zagovorniki smotnosti v vseh pogledih. To je bilo izhodišče njihove politične orientacije (danes bi ji rekli racionalizacija) in njihove družbene kritike (danes bi ji rekli funkcionalistična kritika).

V zadnjih letih pa se dogajajo značilne spremembe v strukturi študentov. Ne toliko v socialni strukturi (ki smo ji edini vajeni posvečati pozornost in zato pozabljamo na druge vidike). Število študentov »tehnike«, razen na nekaterih usmeritvah, stagnira. Istočano strahovito raste vpis drugod. Na treh »humanističnih« fakultetah je vpisanih toliko študentov kot na ostalih šestih skupaj. Petdesetim procentom se približuje delež deklet pri vpisu. Bolj kot prej prevladujejo med vpisanimi abiturienti gimnazij.

O kakšni vzročni povezanosti med izbiro stroke in med prevladujočo gospodarsko dejavnostjo na področju, s katerega študent prihaja, skoraj ni mogoče govoriti.

V neki priložnostni anketi se je veliko število izdalo, da jih je na univerzo privedlo banalno dejstvo, da so pač končali gimnazijo, ne pa kakšen višji interes po ustvarjalnosti, »pionirski« vlogi itd. ...

»Tehnika« so se danes iz študentskega javnega življenja praktično popolnoma umaknili.

Očitno generaciji, ki jo opisujemo danes, ne moremo pripisati tistih atributov, o katerih smo govorili nekaj let nazaj. Spremembe so res skoraj prenele, da bi sami sebi verjeli, da imamo o tem prav. Zdi pa se, da so v današnji generaciji presegli polovico vpisanih tistih, ki bolj ali manj zlahka zmagujejo stroške študija, za katere je zmerno študiranje še najmanjše »trpljenje«, ki se jim pri tem »opravi« nič posebno ne mudi, ki jim pri teh letih še ni treba misliti na zaposlitev in ki jim je v glavi vse kaj drugega kot radikalno nezadovoljstvo s svojim lastnim položajem.

Svojega prispevka k tej atmosferi tudi dekleta, ki počasi postajajo prevladujoči spot med študenti. Ambiciozno družino, ki dela v srednjih šolah iz deklet odličnjakinje, na univerzi zamenja družinska ambicija, zaradi katere veliko število deklet po dveh, treh letih preneha redno študirati.

Na odločitev glede izbire stroke vpliva novo stanje v zaposlovanju. Diplomant se podaja na trg delovne sile in od njegovega strokovnega profila je odvisno, kako bo svojo diplomu vnovčil. Metalurg se bo znašel v težavni situaciji; ne zato, ker lahko železarne propadejo, pač pa zato, ker drugje kot v železarnah ne more delati. Usojeno mu je, da bo celo življenje delil težave z železarstvom. Drugače je biti ekonomist ali vsaj pravnik. Te povsod potrebujejo in tu človek lahko celo življenje izbira in spekulira, se podaja iz trgovine v proizvodnjo, iz proizvodnje v upravo itd. ... Če ugotovljamo, da je zelo malo mladih ljudi na univerzi zavestno orientiranih v kakšno stroko, ki se ji želijo z vsemi svojimi sposobnostmi posvetiti, potem nam je večinska orientacija na nekatere stroke razumljivejša.

Prevladuje pa, bolj kot kdajkoli prej, prepričanje o študentu kot investiciji, o študentu kot smotno orientiranem delavcu, o študentu kot že stodoletno določenem voditelju, strokovnjaku, znanstveniku, intelektualcu, ki ga družba zaradi tega vse bolj ceni in mu daje vse večje ugodnosti. Na ugodnosti take vrste participirajo vsi, čeprav ravno za vse taka oznaka ne drži. Pri tem pokaže socialna struktura svoje pravo lice nepravilnosti.

Študentski aktivisti prihajajo v zadrego z običajno argumentacijo zahtev po študentskih bonitetah. Nekaj ni v redu. Manjka jim objektivni kriterij notranje diferenciacije, ker vprašanja družbenega položaja študentov preprosto niso več samo socialna vprašanja, niti ne morejo nikomur jamčiti, da vsi, ki se vpišejo, nameravajo resnično tudi študirati. Grobi logiki, da je treba vsakogar, ki pride k hiši, tudi nahraniti, se upira zahteva po ostri določitvi statusa študenta in strogi vezavi vseh pravic na ta status.

Družbena pričakovanja in študentova usmerjenost se lahko na ta način vendarle ujema.

Ali je torej to ugonobitev svobodne študentske iniciative in potopitev v monotono delo? Glavni del udeležencev junjskih nemirov in večina študentskih aktivistov se tega ne bi zbal. In to je glavno.

J. Pivoč

MILJANA PRESTOR

ZALEZOVANJE DUHA

kot da dobi še eno
nato zavlada volja
bližnja priložnost
ena sama ali sedem skupaj
ponudi ognjišču ogenj

globoka podoba

kazno je bilo
oči vse vidijo
razlivajo se do začetka neizmernosti

zapustiti zadnji boj z očmi
poseči v spravo s sumom
gospodarjevo hišo
za prebivališče očes
priporočanje virov vidnosti
da ne bo zavoljo hudobije oko potrto
ona svetost ki ji je greh največji
osveti podobo z vejami
razmerja s podobo popotnice
v grobu ležeče
kot rezanje samorogovih rogov

zalezovanje duha

zeleno kot kiklopovo oko
nedosegljivo kot garjevčevi roki
minljivost je večna
brezsmiselno je govoriti o obliki
torej ni vredno govoriti o možnostih
razen če plačajo s pestjo goldinarjev
eno je to da ni več
kot toliko kolikor obstaja
če spim me preganjajo
ker je ena sama možnost

lesu križa

enkrat ena

prosta v zazidanem prostoru
tetaničen napor mišic
roka drži svinčnik med zobmi
štejem
nekje vidim številke
spomnim se da tudi številke lahko štejem
nesmiselno
rada bi hodila po zraku ali pa sploh nikjer
počasnost štetja
sebe slišim
toda to je samo ime
pokopale so me številke

steber v puščavi

barve loči razkol
nevarno je premišljevanje o črni vodi
morda je ponarejena
brez oznanjenja se ne bo učlovečila
niti vstala preden bo spregovorila
večne mrtvosti je rešena
prej ko je mislila nanjo
na obvezovanje stebrov
in postavljanje barve v puščavo

epitaf

sojena gmajna
obsojena na gmajno
spreminjanje
spremembe
obsojenčeva sodba je obsodba
sebe na obsojenost
trava je sebe obsodila
črni trn je sojen
meni je usojeno da se sodim
da sodim svinčnik
da voham smrad mesa
spremembe v spreminjanju
usodnost ni zdrava
usoda je slabičeva vera
s pljuskom zemlje se bo zasulo slabištvo

vednost

pretepeni pes
klatež
poččkani s črno diako
stopa ali leži ali išče
praska po niču
vse je ničev v niči
hodil je pa se mu je odtrgala peta
nekdo mu je pomagal
brcnil
noge je lahko dal spet na tla
nasmeh
v ustih je škrbina
škrbina ni zob
odškrinjen zob
oni ki je mesen se pojavi
v pasji zenici
pes ga nariše na nabiralnik
vzdigne peto
gre naprej s sabo
on ni več on
videl je svoj obraz v očeh
manjka mavrica
popleskano obličje učinkuje popleskano
nekdo ga mora spet brniti
v ognjenem krstu bo lahko pil vodo

skrivnost nekrvave daritve

vsem vernim
pomnoži vero v solze sablje
ganjenost ob krivični sodbi
povoženost opešanih
dodeli jim stanu mišljenja
odpuštili ali zapustiti
kar je tudi namen jutra
ki se mu drugo daruje
v vse tiste smrti
ker je to spodobno
vredno vse časti in hvale
kot nemilost kesanja
po zadoščenju prisotnosti

samo za zavetje ušes

voda
zemlja
oboje z nogami izrinjeno
meso za življenje
eno samo bistvo
upanje za vse
trud k zavrženosti
vnemanje
prestopanje čez desnico
podoba je hrana duši
zato si zasluži vrednost izdiha
kdor sprejme nogo
mu ni potrebno nič drugega

in niti črke več
gotovost imam v mislih
posledica je v kiklopovem očesu

ločitev krvi od telesa

slava onim na višavah
čredi križanih pokop v občutku
ker so hodili po izvoljenih stopinjah
od začetka pohojenih
v zemljo poslanih
brez trkanja po križanih dušah
kajti zaloteni so bili pri razdelitvi
od takrat ko so naložili
ob prihodu
roke in noge na telo
in beseda je meso postala
umrla
ni bila v grob položena
odšla pred pekel roditi žive in mrtve
od ondod sebe popolnoma vso
posveti molitvi k blagoslovu

očiščevanje

ne zapuščam mrtvih
njihov je čas
jaz sem pred časom
oni so pred mano
stopinje segajo samo do neskončnosti
slečena pozaba stopi v kri
kraljestvo mrtvih kraljev
pribežališče živih
voljnih hlapcev
zbor teles
izvoljenih
darovanih
plačujem dolgove
prilaščanja resnice
udeležitve njene zapovedi
spokojnost in blaženost
da ne bom potolažena v globini
ali levjem žrelu
sama na sebi je resnica
torej ne more goljufati
niti goljufana biti

glavar večnosti

napolnjenost je potreba
spopolnjevati se morajo nasičeni dnevi
zvestoba vseh dnevo

povzdigovanje kolen

enako je hotel tudi odpustek
ki so ga odtrgani hoteli zadržati
nepopolnost je v rani
spoved jo zopet očisti
žeja po pravem kruhu
spoznanje vode
nebeška hrana ji je žetev
čeprav se duša ne klanja
zaman je priprošnja k pravičnosti
in vzdigovanje kolen s tal
utopljenih v tla

sestoj pomanjkljivosti

nekaj mi manjka
računi se ne ujemajo
čeprav sem podčrtala široko potezo
rekla prošnjo iz ust
pomislila na priprošnjo k bogu
segla s koleno v svetišče
toda na kri je prišlo konjsko kopito
korak nič ne zaleže
izpodkopana so zadnja vrata
začasno je umrla ura večera
natanko dve tretjini po prvi tretjini tretje ure
sprejeti mora prosto mesto dneva
ne da bi iztočnica
samorogovega mozga
doživela zemsko prerojenje
in papirnato čarovniško slepilo
sklonilo mojo glavo
od sovednika ne terjam zadoščenja

krpanje

konec nekega začetka je v začetku konca
vsakega začetka je konec
toda konci pridejo pozneje
mene ne bo konec
jaz požiram konce
dala jih bom sfingi
naj ima ona konce
jaz hočem začetek
začetek tega začetka naj bo slavnosten
kot otvoritev nove okrepčevalnice
nekoč sem požrla nek konec
stotriindvajset dni me je imelo da bi končala
potem sem se spotaknila ob začetek
sedaj ležim na koncu

v večeru suše pomagajo demoni

trikratni zamah
narisani krog z bodalom v zraku
nočno nebo
kjer je širjava približnosti
s pernatimi lunami
zarotitelji želijo priklicati dobro vreme nad glavo
to so čutne zblodnjave
zakaj nimfe strašijo
zarotilveni bobni bobnijo
ustnice izgovarjajo uroke
besede hočejo z ročajem biča
domnevno spraviti demone suše v strah
potrebna je obzirnost do zalege strahov
zato mora desnica preobrazbe
trikrat poseči v življenje
prebrsti življenje še pred smrtjo
izganjevalci pod sedmerimi ozvezdji
dajejo nasvete v pozni uri
izdatno škropijo besede mimo zaželenih ušes
gnusni okostnjak
naj bi bil nevidno strašilo
na vzvišenem prostoru
vsestransko hlinjenje onemu
ki naj bi dal odbro letino
v kremplje zalezovalcev

FERDINAND DE SAUSSURE

SPLOŠNA NAČELA

DRUGO POGlavJE

(NADALJEVANJE IN KONEC)

NESPREMENLJIVOST IN SPREMENLJIVOST JEZIKOVNEGA ZNAMENJA

2. SPREMENLJIVOST

Čas, ki zagotavlja kontinuiteto jezika, ima še drug učinek, ki je na videz v protislovju s prvim: bolj ali manj hitro spreminjanje jezikovnih znamenj in v nekem smislu lahko govorimo hkrati o nespremenljivosti in spreminljivosti znamenja.

V končni analizi sta obe dejstvi vzajemni: znamenje se spreminja, ker traja dalje. Kar obvladuje vse spreminjanje, je vztrajanje stare materije; nezvestoba do preteklosti je samo relativna. Zato princip spreminjanja temelji na principu kontinuitete.

Spreminjanje v času privzema različne oblike, od katerih bi vsaka dala snov za pomembno poglavje lingvistike. Ne da bi se hoteli spuščati v podrobnosti, pogledimo, kaj je treba pokazati.

Predvsem se ne smemo motiti o pomenu, ki ga ima tukaj beseda spreminjanje (alteration). Lahko bi pomislili, da gre izključno za fonetične spremembe, ki jim je bilo podvrženo zaznamujoče ali pa za spremembe pomena, ki se tičejo zaznamovanega pojma. To prepričanje bi bilo nezadostno. Naj bodo faktorji spreminjanja katerikoli, naj delujejo osamljeno ali kombinirano, vedno pripeljejo do premika odnosa med zaznamovanim in zaznamujočim.

Tu je nekaj primerov. Latinsko *necare*, ki pomeni »tuer« (ubiti), je postalo v francoščini *noyer* (utopiti) s pomenom, ki ga poznamo. Akustična podoba in pojem sta se spremenila; toda brez koristi je razločevati oba dela pojma: zadostuje, da in globo ugotovimo, da se je vez med idejo in znamenjem zrahljala in da je prišlo do premika v njunem odnosu. Če namesto da bi primerjali *necare* iz klasične latinščine z našo francosko besedo *noyer*, postavimo v opozicijo z *necare* iz vulgarne latinščine IV. ali V. stoletja, ki pomeni »noyer«, je primer nekoliko drugačen; toda tu je še, čeprav ni občutnejše spremembe zaznamujočega, premik v odnosu med idejo in znamenjem.

Stari nemški *drittel* »tretjina« je postal moderni nemški *drittel*. V tem primeru se je, čeprav je pojem ostal isti, odnos spremenil na dva načina: zaznamujoče se ni spremenilo samo v svojem materialnem aspektu, ampak tudi v slovnični obliki; ne implicira več ideje *Teil*; to je nesestavljena beseda. Tako ali drugače, zmeraj gre za premik odnosa.

V anglosaksonščini je predknjižna oblika *fōt* »noga« ostala *fōt* (angl. nač. foot), medtem ko je njena množinska oblika **fōti* »noge« postala *fēt* (angl. nač. feet). Naj ta zadnja oblika predpostavlja katekolo spremembe, nekaj je gotovo: prišlo je do premika odnosa; povzročil je nastanek drugih zvez (correspondances) med glasovno materijo in idejo.

Jezik nima prav nobene možnosti obrambe pred faktorji, ki v vsakem trenutku povzročajo premik odnosov med zaznamovanim in zaznamujočim. To je eden od nasledkov poljubnosti znamenja.

Vse druge človeške institucije — običaji, zakoni itd. — so vse na različnih stopnjah osnove, na navedenih odnosih med stvarmi; v njih je nujno soglasje med uporabljenimi sredstvi in cilji, h katerim težijo. Celo moda, ki določa naše oblačenje, ni čisto poljubna: ni mogoče uiti nekaterim pogojem, ki jih narekuje človeško telo. Jezik pa nasprotno — ni v ničemer omejen pri izbiri svojih sredstev, saj ne vidimo, kaj bi lahko preprečevalo, da ne bi asociirali katerikoli ideje s katerikoli zaporedjem glasov.

Da bi nazorno prikazal, da je jezik čista (pure) institucija, je Whitney zelo pravilno vztrajal pri poljubnem značaju znamenj; in s tem je postavil lingvistiko na njeno resnično osnovo. Vendar ni šel do konca in ni videl, da ta poljubnostni značaj radikalno loči jezik od vseh ostalih institucij. To dobro vidimo pri načinu, kako se jezik razvija; nič ni bolj kompleksnega: ker se nahaja hkrati v socialni

množici in v času, nihče ne more v njem ničesar spremeniti, po drugi strani pa prinaša poljudnost njegovih znamenj s seboj teoretično svobodo vzpostavljanja poljubnih odnosov med glasovno materijo in idejami. Iz tega sledi, da ta dva elementa, ki sta združena v znamenju, ohranjata vsak svoje lastno življenje v takšnem razmerju, kot ga nikjer drugje ne poznajo, in da se jezik spreminja ali bolje razvija pod vplivom vseh delujočih sil, ki lahko vplivajo bodisi na glasove, bodisi na pomen. Ta razvoj je usoden; ni jezika, ki bi se temu zoperstavljal. Po določenem času lahko vedno ugotovimo občutne premike.

To je do takšne stopnje resnično, da se mora preveriti celo pri umetnih jezikih. Tisti, ki ga ustvari, ga drži v rokah tako dolgo, dokler ne začne krožiti; toda od trenutka, ko izpolni svojo nalogo in postane stvar vseh, se kontrola izmakne. Esperanto je poskus te vrste, ali bo uspel, če se bo uveljavil? Ko bo minilo prvo obdobje, bo jezik zelo verjetno stopil v semiološko življenje; prenašal se bo po zakonih, ki nimajo nič skupnega z zakoni premišljenega ustvarjanja, in ne bo več vrnitve nazaj. Človek, ki bi hotel ustvariti nespremenljiv jezik, ki naj bi ga potomstvo prav takega sprejelo, bi bil podoben kokoši, ki je izlegla račje jajce: jezik, ki bi ga on ustvaril, bi brez milosti odnesel tok, ki odnosa s seboj vse druge jezike.

Kontinuiteta znamenja v času povezana s spreminjanjem v času je načelo splošne semiologije; njegovo potrditev bi našli v sistemih pisave, v govornici gluho-nemih itd.

Toda na čem temelji nujnost spreminjanja? Moramo nam bodo očitali, da tega nismo razložili tako jasno kot načelo nespremenljivosti; se pravi, da nismo razločevali različnih faktorjev spreminjanja; treba bi jih bilo opazovati v njihovi raznovrstnosti, da bi vedeli, do katere točke so nujni (potrebni).

Vzroki kontinuitete so *a priori* v dosegu opazovalca; drugače pa je z vzroki spreminjanja v času. Bolje je, da se začasno odrečemo, da bi jih natančno obravnavali, in se omejimo na to, da govorimo na splošno o premiku odnosov; čas spreminja vse stvari; ni razloga, da bi jezik ušel temu univerzalnemu načelu.

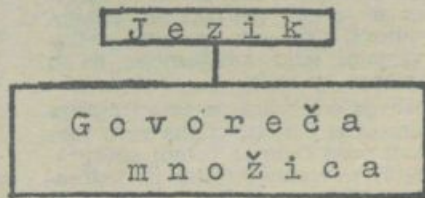

A

Ponovimo na kratko etape našega dokazovanja s tem, da se povrnemo k načelom, postavljenim v uvodu.

1) S tem, da smo se izogibali jalovim definicijam besed, smo najprej v okviru totalnega pojma, ki ga predstavlja *govorica*, razločili dva faktorja: *jezik* in *govor*. Jezik je za nas govorica minus govor. Je celota jezikovnih navad, ki omogočajo subjektu, da razume druge in da ti razumejo njega.

2) Toda ta definicija pušča jezik še zunaj njegove socialne stvarnosti; iz njega dela nekaj nerealnega, saj vsebuje le en aspekt stvarnosti, individualni aspekt; da bi neki jezik lahko obstajal, je potrebna *govoreča množica*. Jezik v nasprotju z videzom v nobenem trenutku ne obstaja zunaj socialnega dejstva, ker je semiološki pojav. Njegova socialna narava je ena od njegovih notranjih lastnosti; njegova kompletna definicija nas postavlja pred dve neločljivi stvari, kot kaže ta shema:

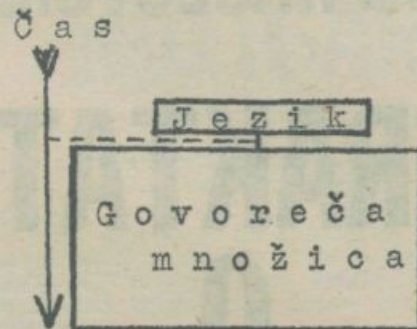

Toda v teh pogojih je jezik življenja možen, ne pa živ; mi smo upoštevali samo socialno stvarnost, ne pa zgodovinsko dejstvo.

3) Ker je jezikovno znamenje poljubno, se zdi, da je jezik, ki je tako definiran, svoboden sistem, ki se lahko svobodno oblikuje in je odvisen zgolj od racionalnega načela. Njegov socialni značaj, če ga preučujemo samega na sebi, ne nasprotuje določno temu zornemu kotu. Kolektivna psihologija nedvomno ne operira s čisto logično snovjo; treba bi bilo upoštevati vse, kar slabi razumskost v medsebojnem občevarju posameznikov. In vendar nam to ne preprečuje, da bi gledali na jezik kot na preprost dogovor, ki se ga da spreminjati po volji zainteresiranih; to preprečuje delovanje časa, povezano z delovanjem socialne moči; zunaj trajanja jezikovna realiteta ni kompletna in ni možen noben zaključek.

Če bi vzeli jezik v času brez govoreče množice — domnevajmo osamljenega posameznika, ki živi več sto

letij — morda ne bi ugotovili nobene spremembe; čas nanj ne bi deloval. Narobe pa, če bi preučevali govorečo množico zunaj časa, ne bi videli učinka socialnih sil, ki delujejo na jezik. Da bi ostali v soglasju s stvarnostjo, je torej treba dodati naši prvi shemi znamenje, ki kaže tok časa:

Sedaj jezik ni več svoboden, ker bo čas omogočil socialnim silam, ki delujejo nanj, da bodo razvile svoje učinke, in pridemo do načela kontinuitete, ki razveljavlja svobodo. Toda kontinuiteta nujno implicira spreminjanje, bolj ali manj občuten premik odnosov.

Prevedel: Božidar Premrl

NOVOSTI IZ CENTRALNE TEHNIŠKE KNJIŽNICE

- Earth's particles and fields. New York 1968. — 25298
 Fachkunde für Maschinisten im Fahrbetrieb und an Tagebaugeräten. Leipzig 8 1968. — 25288
 Frank-Kameneckij D. A.: Vorlesungen über Plasmaphysik. — 25297
 Gabrieli H.: Schuh — Täschnerwaren. Leipzig 1967. — 25293
 Gaynes N. I.: Formulation of organic coatings. Princeton 1967. — 25290
 Göldner H.: Leitfaden der technischen Mechanik, Leipzig 1967. — 25292
 Hahn H. G.: Chemische Technologie der Rauchwarenzurichtung und veredlung. Leipzig 1967. — 25289
 Handbuck of the physicochemical properties of the elements. (Fiziko-himičeskie svojstva). New York 1968. — 25299
 Heyn G.: Der Bau von Hochspannungsfreileitungen. Leipzig 1968. — 25285
 Hyman C. J.: German-Englisch, English-German Astronautics dictionary. New York 1968. — 25283
 Kittner H.: Wasserversorgung. Berlin 1967. — 25300
 Lampert H.: Faserplatten, Rohstoffe, Herstellungsverfahren, Eigenschaften. Leipzig 1967. — 25296
 Lehrbuch der Automatisierungstechnik. Berlin 1967. — 25281
 Lin T. H.: Theory of inelastic structures. New York 1968. — 25286
 Lindner H.: Ströme, Felder, Elektronen. Leipzig 1967. — 25301
 Madaus C.: Handbuck für Ofenbauer. Berlin 1967. — 25282
 Müller E.: Hydraulic forging presses. (Hydraulische Pressen und Druckfließingkeitsanlagen. Berlin 1968. — 25308
 Osborne B. W.: Color television reception and decoding technique. London 1968. — 25284
 Stroh M. V.: Grundlagen der Umformtechnik, (Teoriya obrabotki metallov davleniem.) Berlin 1968. — 25310
 Szwarc M.: Carbanion living polymers and electron transfer processes. New York 1968. — 25287
 Textile Faserstoffe. Leipzig 1967. — 25295
 Afans'ev V. A.: Optičeske izmerenja. Moskva 1968. — 25057
 Golikov V. I.: Tehnologija izgotavljanja točnih cilindričnih zobčatych koles. Moskva 1968. — 25058
 Isakova R. A.: Davlenie para i dissociacija sulfidov metallov. Alma-Ata 1968. — 25059
 Jones D. V.: Transistor audio amplifiers. New York 1968. — 25050
 Jukel'son I. I.: Tehnologija osnovnogo organičeskogo sinteza. Moskva 1968. — 25061
 Kurzeichnen von technischen Gremien, Wirtschaftsvereinigungen und Normeninstitutionen. 2. Aufl. Frankfurt/Main 1968. — 25067
 Lejtman B. V. A. P. Leoskin: Naučnaja organizacija truda na himičeskom zavoda. Moskva 1968. — 25017
 Letnye ispytaniya samoletov. 2-e izd. Moskva 1968. — 25084
 Lisica M. P. & I. I. Berežinski & M. JA. Vlah: Volokonnaja optika. Kiev 1968. — 25088
 Mel'ničenko N. T.: Montaž i svarka konstrukcij iz neržavejšeej stali i aljuminija. Leningrad 1968. — 25060
 Modelirovanie stroitel'nyh konstrukcij na sejsmičeskie vozdejstvija. Erevan 1968. — 25054
 Photometrische Analyse anorganischer Roh — un Werkstoffe. Leipzig 1968. — 25078
 Pils E. P.: Wörterbuch Bausteine der Elektrotechnik. Stuttgart 1968. — 25013
 Rock mechanisc in engineering practice. London 1968. — 25075
 Rozenfel'd L. M. & A. G. Nejman: Avtoklavnyj bescementnyj gazošlakobeton. Moskva 1968. — 25091
 Samohvalov J. A.: Spravočnik tehnika-konstruktor. Kiev 1968. — 25065
 Smirnov A. D.: Elektronika v byty. Moskva 1968. — 25093
 Spektral'naja teorija. Leningrad 1968. :Problemy matematičeskoj fiziki. 3.) — 25064 — 3

OD DOSTOJEVSKEGA DO KAFKE

Roman, slišimo običajno ponavljati, se deli na dve zelo različni vrsti: psihološki roman in roman situacije. Na eni strani romani Dostojevskoga, na drugi romani Kafke. Če verjamemo Rogerju Grenieru, so celo prvorazredne novice, pojasnjujoč slavni paradoks Oscarja Wilda, razdeljene na ti dve vrsti. Toda tako v življenju kot v literaturi, kakor se zdi, romani tipa Dostojevskoga redko nastajajo. Genij naše dobe, ugotavlja g. Grenier, prišepetava v prid Kafki... Celo v ZSSR se ne vidi več, da bi se pred porotnim sodiščem pojavljale dostojevskijanske osebe. Danes imamo opraviti s »homo absurdus«, pravi, prebivalcem, ki še ne živi eno stoletje, čigar prerok je Kafka.

Kriza tega, kar imenujemo z določeno ironijo »psihološko«, postavlja joč ga med narekuje kakor med pincete, porojena, kakor kaže, iz položaja modernega človeka, strtega do zmehanizirane civilizacije, zreduciranega, po besedah gospe Cl. Edm. Magny, na trojni determinizem lakote, spolnosti, socialnega reda »Freud, Marx in Pavlov«, je, tako se zdi, vendarle naznačila za pisatelje in bralce dobo varnosti in upanja.

Dolgo je že, kar je minil čas, ko si je Proust upal misliti, da bo »s potiskanjem svoje dojemljivosti tako daleč, kot mu bo dovolila njegova sposobnost pronicanja (lahko) poskušal iti od skrajnega dna, kjer biva resnica, resnično veselje, naš avtentični dom«. Vsi so sedaj dobro vedeli, poučeni od razočaranj, ki so sledila, da zadnjega dna ni. »Naš avtentični vtis« se je razkril kot bivaajoče z mnogoterimi dne, ki so se stopnjema nadaljevala v neskončnost.

To, kar je razkrilo Proustovo analizo, je bilo že zgolj zunanost. Zunanost, ta drugi temelj svojega časa, ki ga je notranji monolog, na katerem so lahko osnovali tako upravičene upe, uspel privesti na dan. In neznanski skok, ki ga je naredila psihoanaliza, je pokazal neučinkovitost klasične introspekcije in poraja dvom o absolutni vrednosti vseh znanstvenih postopkov.

Homo absurdus je bil torej golob iz grobnice, znailec prerojenja. Končno so lahko opustili brez očitkov vesti številne poskuse, izčrpljivo brodenje po blatu in utrdljivo dlakocepstvo; moderni človek, telo brez duše, ki ga premetavajo sovražne sile, ni bil konec koncev nič drugega kot to, kar je izgledal od zunaj. Brezrazna otrplost, negibnost, ki jo je površno oko lahko opazovalo na njegovem obrazu, ko se je prepuščal sam sebi, ni skrivala notranjih vzgibov. Ta »hrup, enak tišini«, o katerem so ljubitelji psihološkega verjeli, da so ga opazili v njegovi duši, ni bil po vsem tem nič drugega kot tišina.

Njegova zavest je bila le iz rahlega klopčiča »dogovorjenih mnenj, sprejetih od skupine, ki ji pripada«, in ti klišei so prikrivali »globok nič«, skoraj popolno »odsotnost samega sebe«. »Vesta«, »neizrekljiva intimnost do sebe«, so bile le limanice. »Psihološko«, izvor tolikih razočaranj in muk, ni obstajalo.

Ta pomirljiva ugotovitev je prinašala s seboj tisto čudovito čustvo obnovljene moči in optimizma, ki ga navadno prinašajo obračuni in odrekanja.

Zopet so lahko zbrali svoje sile, pozabili na miznula razočaranja in odpotovala »na novih osnovah«. Kazalo je, da so se bolj gostoljubne poti odpirale z vseh strani. Film, umetnost polna obetov, bo s svojimi popolnoma novimi tehnikami koristila romanu, ki mu je toliko jalovih naporov pomagalo spet najti mladostno in ganljivo skromnost. Zdrava preprostost mladega ameriškega romana, njegova malce groba sila bi povrnila z učinkom blagodejnega okuženja malo vitalnosti in soka našemu romanu, oslabiljenemu zaradi zlorabe analize in ogroženemu od senilne izsušenosti. Literarni predmet bi lahko spet dobil polne obise, popolni, gladki in trdi videz lepih klasičnih del. »Poetični« in čisto deskriptivni element, kjer je romanopisec prepogostokrat videl zgolj prazen okras, ki ga je izpuštil le kot stiskac po natančnem filtriranju, bi izgubil svojo ponižujočo vlogo pomagala, podvržena ga izključno zahtevam psihološkega in bi se razcvetel po malem povsod, brez prisiljenja. Hkrati bi stil v veliko zadovoljstvo »ljudi z okusom«, ki so Proustu navdihnili toliko plašnih slutenj, spet dobil čiste obise, tisto elegantno treznost so tako težko združljive z zvijanjem, cepetanjem, dlakočepskimi subtilnostmi ali z v blato zavoženo težo psihološkega.

In prav zraven nas je Kafka, čigar sporočilo se je spajalo na tako srečen način z ameriškim, kazal, katera še neraziskana področja bi se lahko odprla pisatelju, ki bi se končno znebil te žalostne kratkovidnosti, ki ga je silila, da je preiskoval vsak predmet od blizu in mu je preprečevala, da bi videl delj od konca svojega nosu.

Končno so bili tisti, ki so obdržali kljub vsem tem zagotovilom in obljubam nekatere pomisleke in ki so še naprej napenjali mirno uho, da bi se dobro pričali, da za gostoto tišine ni obstajal kak odmev starega hrupa, lahko popolnoma pomirjeni.

Ta del veselja, ki si ga je novi roman previdno omejil, da bi ga opisal, je za razliko od brezoblične analize tvoril kompaktno in trdo, popolnoma nerazstavljeno celoto. Sama njegova trdota in neprosojnost sta varovali njegovo notranjo kompleksnost in gostoto in sta mu dajali moč pronicljivosti, ki mu je omogočala, da je dosegel ne zunanjo in izsušena področja bralčevega intelekta, ampak neskončno plodovita

področja »občutljive duše, raztresene in brez obrambe.« Ona je izzivala skrivnost in zdravilen šok, neko vrsto čustvenega pretresa, ki je omogočal zgrabiti na mah in kakor v preblisku celoten predmet z vsemi njegovimi niansami, možnimi kompleksnostmi in celo — če so slučajno bila — njegovimi brezni. Torej se ni moglo ničesar zgubiti in izgledalo je, da se da vse dobiti.

Ko je izšel Tujec Alberta Camusa, so lahko z vso pravico verjeli, da bo izpolnil vse upe: kakor vsako delo prave vrednosti je prišel na pravo mesto; odgovoril je našemu pričakovanju, izkristaliziral je želje, ki so visele v zraku. Od tedaj nam ni bilo treba nikomur ničesar zavidati. Tudi mi smo imeli svoj homo absurdus. In imel je glede na Dos Passosove ali celo Steinbeckove junake to neizpodbitno prednost, da ni naslikan kot oni z distanco in od zunaj, ampak od znotraj po klasičnem postopku introspekcije, priljubljenem pri ljubiteljih psihološkega: od čisto blizu in, da tako rečem, nastanjeni v prvih ložah smo lahko ugotavljali njegov notranji nič. »Ta tujec ima,« kot je pisal M. Blanchot, dejansko tak odnos do sebe, kakor če bi ga kdo drug gledal in govoril o njem... Je popolnoma izven sebe. Zato je toliko bolj on sam, ko

likor se zdi, da manj misli, manj čuti, da je toliko manj intimen do sebe. Je podoba človeške resničnosti, ko ji slečemo vse psihološke konvencije, ko trdimo, da jo zgrabimo z deskripcijo, storjeno samo od zunaj, brez posebnega plašnega razburjanja. Tako je tudi Cl. Edm. Magny: »Camus nam hoče prikazati notranji nič svojega junaka in preko njega naš lastni nič... Mersault je človek, ki je brez vseh konfekcijskih oblek, s katerimi je družba oblekla normalno praznino njegovega bitja, njegovo zavest... Čustva, psiholoških reakcij, ki si jih prizadeva doseči v njem (žalost ob smrti njegove matere, ljubezen do Marije, obžalovanje umora Arabca) tam ne najde; najde samo prived, ki je popolnoma podoben tistemu, ki ga lahko imajo drugi o njegovem vedenju.«

In dejansko, če se mu v poteku prizora materinega pogreba zgodi, da v sebi najde katera od teh čustev, ki jih je uspela odkriti klasična analiza, ne brez posebnega plašnega razburjanja. Tako je tudi užitek, ki mu ga da lepo dopoldne da deželi, obžalovanje sprejema, ki mu ga je preprečil ta pogreb, ali spomin na to, kar je občajno počel ob tej jutranji

uri. Nasprotno tem pa se vse, kar se nanaša na njegovo mater, in ne samo banalna žalost, ampak vsako čustvo ali katerakoli misel. V tej tako dobro očiščeni in pripravljeni zavesti ni niti najmanjše drobtinice spomina, ki bi bil vezan na vtise iz otroštva, niti najrahlejša sence teh konfekcijskih čustev, ki jih čutijo polzeti v sebi celo tisti, ki mislijo, da so najbolj zavarovani pred konvencionalnimi čustvi ali literarnimi reminiscencami.

Pomisli bi skoraj (tako globoko se zdi to stanje anestezije) na Janetove bolnike, ki trpijo zaradi tega, kar je on imenoval »občutki praznine«, in stalno ponavljajo: »Vsi moji občutki so izginili... Moja glava je prazna... Moje srce je prazno... Osebe in stvari, vse mi je enako... Lahko izvršujem vsa dejanja, toda ko jih izvršujem, nisem več ne vesel ne žalosten... Ni me ne privlači, nič se mi ne gnusi... Živ kip sem, naj se mi zgodi karkoli, mi je nemogoče, da bi imel do česa kak občutek ali čustvo...«

Vendar ni nič skupnega med junakom Alberta Camusa in Janetovimi bolniki. Ta Mersault, ki se na nekaterih točkah kaže tako brezčuten, obrabljen in kar malo bedast, odkriva drugod prefinjenost okusa, izjemno rahločustnost. Celo stil ga dela bolj kakor vnetega tekmeča Steinbeckovega rjovečega junaka, dediča Kneginje Klevske in Adolfa. On je, kakor bi dejal abé Brémond, ves posajen z zimskimi vrtnicami. »Ta Tujec ima silno ostrino potez, bogastvo palete velikega slikarja: «Ona je nagnila, ne da bi se nasmešnila, svoj koščen in podolgovati obraz...«, »Bil sem malce izgubljen med plavim in belim nebom in monotonijo teh barv, lepljivo črtno stopljenega katrana, medlo črtno oblek, lakasto črtno vozila...« Z nežnostjo pesnika beleži lahne igre svetlobe in sence in spreminjajoče se odtenke neba. Spominjam se »razpaljenega sonca, od katerega je trepetala pokrajina« in »nekakšnega vonja noči in rože.« »Sliši tožbo...«, ki se je počasi vzdigovala kakor roža, rojena iz tišine. »Okus brez slabosti vodi izbiro njegovih epitetov. Govori nam o »zaspanem rtu«, o »mračnem duhu«.

Toda tu je še več nejasnosti. Če ga presojamo po detajlih, ki pritegujejo njegovo pozornost — tako epizoda o blazni ženski ali prav gotovo tista o starem Salamanu, ki sovraži in trpinči svojega psa in ga istočasno ljubi z globoko in ganljivo nežnostjo — se mu ne gnusi hoditi, seveda previdno in z zadržanostjo, tudi ob robu brezne. Kljub »naivnosti«, »nezavednosti«, s katero odkriva, kakor pravi Maurice Blanchot, da »je pravi, stalni način človeka eden: ne mislim, nimam na kaj misliti«, je neskončno bolj poučen, kakor si mislimo. Taka opazka, ki mu uide, kakor je: »Vsa zdrava bitja so več ali manj želela smrt tistih, ki so jih ljubila«, dobro kaže, da se mu je pripetilo in nedvomno pogosteje kakor komurkoli, da je pomagal proti nevarnim in prepovedanim področjem nekaj precej naprednih osti.

Iz teh tako vidnih protislovij najbrž izhaja občutek neugodja, ki se ga ne moremo znebiti. Samo na koncu, ko junak Alberta Camusa, nezmožen, da bi se še dalje zadrževal, čuti, da se je nekaj razpočilo v (njem)« in »se razliva po vsem dnu (njegovega) srca«, se čutimo osvobojeni: »Zdelo se mi je, da sem imel roke prazne. Toda zavedal sem se samega sebe, vsega... svojega življenja in smrti, ki bo kmalu prišla. Imel sem prav, še sem imel prav, vedno sem imel prav... Kaj mi je bila smrt drugih, ljubezen matere, kaj so mi pomenila... življenja, ki si jih izbirajo, usode, ki si jih volijo, kajti ena sama usoda je morala izbrati mene samega in z menoj milijarde privilegirancev... Vsi so bili privilegiranci... Bili so sami privilegiranci... Tudi ostale bodo obsodili nekega dne.«

Končno! Tu smo torej. To, o čemer smo sramežljivo dvomili, najdemo naenkrat potrjeno. Ta mladi uslužbenec, tako preprost in tako težaven (h kateremu so nas vabili, da bi spoznali novega človeka, ki smo ga pričakovali), se je zaradi tega resnično znašel v nasprotjih. Njegovo obnašanje, ki bi na trenutke lahko spominjalo na trmasto odklanjanje kuja-vega otroka, je bil sklep, odločen in ohol, obupana in lucidna zavrnitev, zgled in morda pouk. Trmoglavost, lastnost resničnih intelektualcev, s katero goji čiste občutke, njegov zelo zavestni egoizem, sad tragične izkušnje, iz katere je prinesel po zaslugi svoje izjemne občutljivosti ostri in stalni občutek niča (ali nam ni pustil slušati, da je nekoč, »ko (je bil) študent, (bil) zelo ambiciozen...«, a da je, »ko (je) moral opustiti študij, zelo hitro razumel, da je bilo vse to brez pravega pomena«), zbližujejo Tujca z Gidovim Imoralistom.

Tako se z močjo analize psiholoških razlag (ki se jih je Camus do zadnjega trenutka tako skrbno izogibal — protislovja, čustvenost, in neverjetnost njegove knjige razjasnjujejo, ki se ji prepuščamo končno brez pridržkov, postane neoparjena.

(Nadaljevanje prihodnje)

PROLOG KMALU IZIDE TRETJA STEVILKA ČASOPISA ZA GLEDALIŠČE IN DRUGA KULTURNA VPRAŠANJA	»PROLOG«. »PROLOG« STEVILKA 3 VSEBUJE: PREDGOVOR UREDNISTVA NA PRIČETKU NOVEGA LETNIKA. Vsebina: Slobodan Šnajder: »Što poslije anti-drame?« Jean-Paul Sartre: »Mit i realnost kazališta« Darko Gašparović: »Razaranje kazališta ili stvaranje novih struktura?« Zeljko Falout: »Struktura arhaične komedije i moderni politički život« LIČNOSTI I DJELA Miro Medimorec: »Miletić kao pjesnik i dramatik« Tomislav Kurelec: »Značaj Miletiće-va kritičarskog rada i njegove intendanture« OSVRTI I REAGIRANJA Darko Gašparović: »Antipropagand-	na kazališta« Tomislav Kurelec: »Predstava otvorenih problema« Drago Kekanović: »Suvremen tekst u starinskom izdanju« Ljudevit Bauer: »Stakovi i mučkalice à la Dušan & Matijaa« Srećko Lipovčan: »Nesuglasja oko Agonije« Borislav T. Andelić: »Traganje za smislom — kritičke beleške na marginama beogradske pozorišne sezone« DRAMA Slobodan Sembera: »Trovanje štakora ljeta 1968-oga u Zagrebu« Aleksandar Popović: »Druga vrata levo« V 1969 IZIDE SKUPNO 5 STEVILKA »PROLOGA«. PREDPLAČILO JE 20 DINARJEV, KI SE NAKAŽE NA TEKUĆI RAČ.: »PROLOG« 301-8-1035.
--	--	--

ŠTUDENTI!

IZZIV ZA RAZGOVOR

Tribuna objavlja prispevek Ivana Krefta, diplomskega študenta BTF. Članek »Interdisciplinarne dimenzije znanosti« je v obliki dveh pisanih prispevkov in enega govornega. Govorni prispevek bo podan v obliki razgovora dne 24. III. ob 19. uri, v prostorih Tribune, Trg revolucije 1/II.

Vabimo zainteresirane študente in predavatelje, filozofe, tehnike, biotehnike, politologe, sociologe, medicince, da sodelujejo v razgovoru!

Interdisciplinarne dimenzije znanosti

1. Znanstveni delavec je delavec. Delavec prodaja svojo delovno silo. Delodajalec razpolaga z delovno silo delavca. Delodajalec razpolaga z delovno silo znanstvenika. Posebnosti znanstvenega dela omogočajo znanstveniku, da delodajalcu odtegne kontrolo nad delom svojega dela. Razmere, ki so podobne v kapitalizmu in doslej znanih variantah socializma, pogojajo dvojni značaj znanstveno raziskovalnega dela: družbeno priznano znanstveno delo in družbeno nepriznано. Norme (paradigmi) raziskovalni skupnosti ustvarjajo znotraj te dvojnosti novo dvojnost: normalna znanost in ne(priznana) normalna znanost.

2. Interdisciplinarne raziskave so raziskave, katerih pripadnost v eno od strok je sporna. Obstoj možnosti raziskav na področjih med posameznimi znanstvenimi disciplinami je rezultat in odraz disciplinarnosti, razdeljenosti znanosti v posamezne discipline. Interdisciplinarnost je nasprotje disciplinarnosti, hkrati pa so interdisciplinarne discipline konformacija z disciplinarnostjo. Na področju interdisciplinarnih raziskav pridejo močno do izraza trditve prve teze.

3. Sociologija, psihologija in politologija raziskovalnega dela odkrivajo skrite strukture. Razkrivanje skritih struktur ni v interesu institucij. Interdisciplinarnost ogroža celovitost disciplinarnosti razdelitve znanosti. Pri nas spada raziskovanje raziskovalnega dela v nepriznano znanstveno delo ter pogosto celo v ne(priznano) normalno znanost.

I. Kreft

S pomočjo tega nazora moramo jasneje opredeliti pojem družbene levice. Levica je gibanje, ki zanika sedanji svet — to je njena nespremenljiva in nenadomestljiva lastnost, toda tudi ne edina. Levica je torej konstruktivna sila, močna želja po spremembi. Zato levica odklanja obtožbi, da je njen program povsem negativen in da ni konstruktiven.

LEVICA IN UTOPIJA

Vendar negacija sama po sebi levico še ne opredeljuje, ker so tudi druga gibanja s podobnim ciljem. Fašizem v Nemčiji je bil zanikanje weimarske republike, a zato še ni bil levičarski. Poleg negacije vsebuje opredelitev levice še tudi smer negacije kot značilnost njene utopije. Levica ne more biti brez utopije — to je osnova za razumevanje notranjih nasprotij levičarskih gibanj. Levica dela utopijo tako kot trebušna slinavka insulin — na osnovi nekega inherentnega zakona. Utopija je prizadevanje za spremembami, ki jih ni mogoče uresničiti v neposredni akciji v t. im. »realistični« obliki, ker presežejo dogledni čas in jih ni mogoče racionalno načrtovati. Kljub temu je utopija akcijsko sredstvo za spreminjanje resničnosti in za načrtovanje družbene aktivnosti. Utopija lahko povzroči veliko deformacij, če se pokaže za odtujeno od resničnosti in za neuresničljivo. Če levica tako nadaljuje, lahko povzroči družbeno škodljive spremembe in gibanje preide v lastno nasprotje — postane desnica. Toda takrat tudi utopija preneha biti utopija in se prevesi v preproste fraze, s katerimi upravičujejo kakršen koli trenutni postopek.

Čemu je utopija potrebna za sleherno revolucionarno gibanje?

Večji del zgodovinskih izkušenj nas uči, da cilji, ki zdaj niso uresničljivi, ne bodo nikoli doseženi, če se ne izoblikujejo že takrat, ko še niso uresničljivi. Mogoče je tako, da se to, kar zdaj ni uresničljivi,

P

vo, lahko uresničuje samo takrat, če se oblikuje že takrat, ko je še utopija. Morebitni obstoj utopije je že predpogoj za to, da bo ta prenehala biti utopija. Iz tega sledi, da se levica ne pusti vznemirjati, če jo obtožujejo, da gre k utopiji. Levica se mora brezpogojno boriti proti takim obsodbam, da je vsebina njene utopije škodljiva za družbo; toda ni potrebe, da bi branila tisto, kar je utopistično. To je osnovni praktični sklep našega dosedanjega opazovanja.

Desnica, ki je konzervativna sila, ne potrebuje nikakršne utopije. Njeno bistvo je v uresničevanju obstoječih pogojev, možnosti (kar je dejstvo in ne utopija), ali pa v prizadevanju, da bi se vrnila na tisti položaj, ki je bil prej uresničen dejstvo. Desnica vztraja na idealiziranju, ne pa na spreminjanju aktualnih pogojev. Prej ji je potrebno slepilo kakor utopija.

LEVICA IN DRUŽBENI RAZREDI

Če izključimo sleherni dvom, je pojem »levica« v procesu zgodovine dobil pozitiven pomen in zato si ga pogostokrat prilastijo tudi reakcionarne skupine. V taki situaciji moramo posvetiti pozornost tudi drugim znamenjem; ne moremo temeljiti na tem, če se kdo okliče za levičarja. Levico moramo opredeliti natančneje, previdneje. Ker je njen vpliv na družbeno zavest čedalje močnejši, njene parole postajajo čedalje bolj sprejemljive, zato si jo prilasti desnica in prevzame pomen, ki jo opredeljuje... Kar je še slabše: tudi beseda »socializem« je dobila več pomenov.

Namesto preprostega, toda ne izdatnega orisa splošnega pojma levice (ki bi ga lahko uporabili za vse čase), vzemimo raje obstoječo družbeno resničnost kot dejstvo in pogledimo, katera osnovna nasprotja opredeljujejo današnjo zgodovino. Predvsem obstaja razredna in tudi politična nasprotja; vendar politični odnosi ne odsevajo zapletov razrednih odnosov, temveč raje posredno in megleno. Zato ni zmeraj res, da delavskemu razredu koristi, če pripada samo levici. Po eni strani je glavna značilnost levice, da ne uresniči človekovih želja in je proti njegovi volji, ne sili ljudi, da bi sprejeli take koristi, katerih tudi sami nočejo. Po drugi strani je lahko delavski razred neke države pod pomembnim vplivom nacionalizma, levica pa ne bo podpirala nacionalističnih prizadevanj; drugje je delavski razred pod močnimi vplivi verskih tradicij in bo levica vendarle postala posvetno gibanje. Dejanski, neposredni interesi delavskega razreda so lahko tudi v nasprotju z zahtevami levice. Tako je bilo na primer za angleške delavce dovolj dolgo koristno kolonialno izkoriščanje, levica pa je ostala sovražnik kolonializma.

Levice ni mogoče opredeliti tako, da bo zmeraj, v vseh primerih služila samo zahtevam delavskega razreda, ali pa, da bo zmeraj na strani večine. Levica mora sama sebe opredeliti na idejni ravni, dasi dostikrat ostane v manjšini. Čeprav ni v današnjem

svetu nobeno levičarsko stališče ločeno od boja za pravice delavskega razreda, čeprav ni nobeno levičarsko stališče uresničljivo zunaj razredne strukture družbe, čeprav lahko edino boj izkoriščancev daje materialno moč levici. Vendar je poleg vsega tega potrebno levico opredeliti v idejnem, ne pa v razrednem smislu, ker konkretno duhovno življenje ne more biti eksaktno ponavljanje razrednih interesov.

Odgovor sekretarja za notranje zadeve S. Furlana na vprašanje C. Matičiča o zadevi Dedijer

(skupščina SRS, 10. III. 1969)

Predsednik dr. Joža Vilfan: Na vprašanje tovariša Maticiča bo odgovoril tovariš Slavko Furlan, republiški sekretar za notranje zadeve.

Slavko Furlan: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Poslanec republiškega zbora Skupščine SR Slovenije profesor Cene Maticič je naslovil na republiškega sekretarja za notranje zadeve poslansko vprašanje v zvezi z zaščito članov mednarodnega sodišča, ki so zaradi delovanja v tej mednarodni instituciji podvrženi javnemu ali pa prikritemu nasprotovanju in s tem v zvezi tudi z grožnjami, ki se jih anonimne sile oziroma posamezniki poslužujejo. Žrtev teh groženj je bil profesor Vladimir Dedijer kot eden stalnih predsednikov tega razsodišča.

Vprašanje je naslednje:

1. Ali so sekretarju grozilne akcije teh anonimnih sil in posameznikov o tem so bili poslanci obsejano seznanjeni v javnem vprašanju Tribune in iniciativnega odbora za podporo mednarodnemu razsodišču za vojne zločine v Vietnamu — poznane in kaj je bilo v zvezi s tem podvzetega in storjenega?

2. In drugo, ali je statutarna obveznost, ki jo je sprejelo Russellovo razsodišče o zaščiti tega razsodišča, ki bi bili podvrženi diskriminaciji zaradi razkrivanja resnice v Vietnamu oziroma kjerkoli drugje, obvezna, ali vsaj z nedvornimi simpatijami pravno spoštovana obveznost za naše varnostne organe.

Odgovor je naslednji:

Profesor Vladimir Dedijer je dne 20. novembra 1968 informiral upravo javne varnosti v Ljubljani, da ga neznanec že dalj časa vznemirja po telefonu in z anonimko in zato prosi za zaščito. Iz anonimk, odstopljenih upravi javne varnosti Ljubljana — teh je bilo od leta 1966 do danes 7 — izhaja, da anonimni pisci vznemirjajo profesorja Dedijera zaradi njegove publicistične dejavnosti.

Profesor Dedijer je organom za notranje zadeve izjavil, da ga neznane osebe nadlegujejo po telefonu tudi zaradi njegovega sodelovanja v Russellovem razsodišču. Obenem je izrazil domnevo, da obstaja vzročna zveza med temi grožnjami in nesrečnimi primeri v njegovi družini.

Organi za notranje zadeve so začeli na osnovi teh obvestil z intenzivnimi poizvedbami in je doslej uspešno identificirali enega od anonimnih piscev, ki bo predan sodišču. Za sedaj pa ni potrjena domneva o vzročni zvezi med nesrečnimi primeri v družini profesorja Dedijera in grožnjami zaradi njegovega publicističnega delovanja.

V zvezi z zaščito članov Russellovega razsodišča pa pripominjamo, da je v našem pravnem redu z ustavo in zakoni, izdanimi na njeno podlagi, vsestransko varstvo naših državljanov glede njihove osebne integritete življenja, svobode in opredelitve. Med osnovnimi dolžnostmi organov za notranje zadeve je tudi dosledno izvajanje predpisov, ki zagotavljajo varnost občanov. V ustanovi je obsežna tudi zaščita državljanov, ki sodelujejo v instituciji, katere namen je razvijati svobodo in pravice človeka in se boriti za socialno in narodno osvoboditev. Te in podobne vrednote so sestavni del jugoslovanskega pravnega reda in predstavljajo osnovno za mednarodno sodelovanje naše države.

Komentar uredništva

Uredništvo Tribune je v 9. številki poslalo vprašanje na skupščino SRS v zvezi z zadevo prof. Dedijerja, ki ne posega zgolj na osebni nivo, temveč zadeva v najtemeljnejše principe socialistične družbe, kot so svoboda prepričanja in osebne varnosti. Cenimo dejstvo, da v skupščini sekretar za notranje zadeve odgovarja na vprašanja, ki so doslej bila več ali manj v zakupu privatnih ušes in kavarniškega podzemlja. Javnost tudi na nivoju delovne odgovornosti služe za javno varnost in njenega demokratičnega delovanja brez dvoma pomeni nadaljnji demokratični in vsebinsko pomemben korak v razvijanju prakse humanega in samoupravnega socializma. Socialistična republika Slovenija pa s tem še posebej vzpostavlja predpostavke pravne države. O odgovoru, ki ga je dal sekretar za notranje zadeve, lahko v tem trenutku upamo, da bodo ustrezni organi uspešno nadaljevali začeto delo in v nekoliko daljšem obdobju vendarle mnogo bolj kompleksneje razsvetlili celotno zadevo. Menimo, da izjava sekretarja za notranje zadeve zavezuje prav v tem smislu. Odgovornost je s tem razvidnejša in zavezujoča.

Na predzadnji strani 10. številke Tribune je pod člankom »Pred IX. kongresom ZKJ« bil pomotoma izpuščen podpis avtorja članka — Rudi Rizman.

LESZEK KALAKOVSKI

KAJ DANES

POMENI

LEVICA?

Zgodovina je proizvod človeštva. Čeprav posameznik ne more biti odgovoren za rezultate zgodovinskih tokov, je vendar odgovoren za udeležbo pri teh tokovih. Zato je prav tako odgovoren sleherni, ki sodeluje pri oblikovanju duhovnih sredstev za spreminjanje resničnosti. Uresničitev utopije je oblika zanikanja resničnosti, želja po spreminjanju resničnosti. Negacija ni nasprotje ustvarjanja, temveč je samo nasprotje afirmacije sedanjih pogojev. Zato je nesmiselno koga obtožiti, da je namesto konstruktivne naredil kako destruktivno stvar. Slehera manifestacija ustvarjanja pomeni zanikanje (negacijo) obstoječega reda stvari. Na podlagi tega je torej logično dopustno komu očitati, da se ne oklepa obstoječe resničnosti, temveč jo hoče spreminjati in spremeniti ali pa vztraja pri škodljivem spreminjanju. Vendar je negativno stališče samo nasprotje konservativnega svetovnega nazora; negacija je samo preprosta želja po spremembi. Razlikovanje med destruktivnim in konstruktivnim delom temelji na tisti verbalni mistifikaciji, ki je nastala zaradi pridevnikov za dobro in slabo, uporabljenih za označitev spremembe. V bistvu je slehera sprememba hkrati negativen in pozitiven pojav, ki je samo nasprotje resnične afirmacije stvari. Razstrelitve hiše, na primer, prav tako konstruktivno delo, kakor zgraditev, toda hkrati in prav tako je tudi negativno. Seveda to ne pomeni, da je vseeno, če kdo hišo ruši ali gradi. Razlika med obema dejanjema je, da prvo največkrat oškoduje prizadetega, medtem ko mu drugo brez izjeme koristi. Nasprotje razstrelitve hiše ni zgraditev nove, pač pa prav ohranitev stare.

KDO IMA VEČ RAKET - ALI LEPA PRIHODNOST ČLOVEKA

Inštitut za strateške študije v Londonu je objavil podatke o »vojaški bilanci 1968-1969«. Na podlagi teh podatkov se da sklepati, koliko raket imajo Združene države Amerike in Sovjetska zveza.

Leta 1966 je imela Sovjetska zveza 270 medcelinskih raket I. C. B. M., leta 1967 400, leta 1968 800 in v začetku leta 1969 jih bo imela okrog 1000. Združene države Amerike imajo danes 1054 medcelinskih raket I. C. B. M., 656 raket Polaris, s katerimi je oboroženih 41 atomskih podmornic, 500 bombnikov pa nosi rakete s termonuklearnim konico.

ČEŠKOSLOVAŠKO — SLOVENSKO DRUŠTVO

Pretekli četrtek je bil v okviru dejavnosti društva razgovor o Češkoslovaški po 21. avgustu 1968. Uvodno besedo so imeli Božidar Debenjak, Frane Jerman in dr. Vojan Rus. Razgovor je začel vprašanja o sodobni svetovni situaciji, ki jo CSSR na poseben način odraža. Naslednji govor je naravnal na temo interpretacije Palachovega dejanja. Uvodno eksplikacijo Palachovega dejanja bo imel Rastko Močnik (20. 3. 1969, ob 17. uri, Trg revolucije 1-II, soba št. 98). Pozivamo na sodelovanje in poslušanje!

TOREJ TAKO!

Ker sem bil brez sredstev, sva z Ivanko kradla, da bi tako prišla do potrebnih sredstev. Z ukradenim denarjem sva enkrat šla tudi na morje, kjer sva ostala 14 dni.

Marko S. je bil obsojen zaradi šestih tatvin, Ivanka pa zaradi devetih. Vlamijala sta v stanovanju, razen tega pa tudi v »Metalko« in gostilno »Sokol«.

V nekem zasebnem stanovanju sta oškodovanca ukradla 286.000 lir, ki so bile last podjetja Agrokombinat-Emona. Skupaj sta tako nakradla za okoli milijon S-dinarjev denarja in predmetov.

Njega je ljubljanska okrajno sodišče včeraj obsodilo zaradi šestih tatvin na dve leti in štiri mesece zapora, njo pa zaradi 9 tatvin na tri leta zapora.

Dva mlada človeka, ki sta zagrešila za milijon STARIH din tatvin, gresta za tri leta v zapor, tisti, ki so goljufali družbo za težke milijone, pa so bili oproščeni zapora zaradi udeležbe v NOB!

Mladi imamo smolo, da nismo sodelovali v NOB, ker nas pač takrat še ni bilo.

Kaj vse bi si lahko privoščili, če bi vseeno sodelovali v NOB!

Skratka: čudovita enakost pred zakonom.

Mate Dolenc

Ker želi izvršni odbor študentske skupnosti v Mariboru med mladino zbuditi zanimanje za slovensko kulturno in politično zgodovino

RAZPISUJE NATEČAJ

za poljudnoznanstveno delo z naslovom SLOVENSKA DRŽAVNOTVORNOST V DELIH FRANA LEVSTIKA IN IVANA CANKARJA. Delo naj ima najmanj 8 tipkanih strani. Natečaja se lahko udeležijo vsi redni študentje in srednješolci v SRS ter pripadniki nacionalnih manjšin v Italiji in Avstriji.

Dela bo pregledala posebna komisija in razdelila tri nagrade:

1. 500.000 Ndin
2. 200.000 Ndin
3. 200.000 Ndin

Naloge naj bodo podpisane s šifro, priloženo v posebni ovojnici. Upoštevali bomo naloge, ki bodo prispеле do 10. maja na naslov: Izvršni odbor študentske skupnosti MVZ, Tyrševa 23.

MONTAŽA VI. LET. REVILJE EKRAN
NA NAČIN MONTAŽE VIZUALNEGA PROSTORA
VII. let. ne potrebuje grafičnega urednika Sreča Dragana,
prišel bo tehnični urednik Sreča Dragan.

KUPIMO ODPUSTKA MAJHNEGA!

Ob zakasnitvi šiljatve prejšnje številke Tribune smo naročnikom dolžni pojasnitve: celotno številko si je pridržala PTT (pošta), ko je dejala, da Tribune noče razpečati vse dotlej, ko ne poravnava poštnim uslugam sledenega dolga. Dolga je bilo 500 din denarja. Tribuna pa ni imela denarja in ga tudi zdaj nima, ni imela 500 din in ni imela niti ficka denarja, zato si ga je morala požrtvovalno izposoditi in s tem stopiti pod upnikovo kladivo.

LJUBICE, LJUBČKI!

Katalog obvešča sodelavce, da zbira prispevke za svojo naslednjo publikacijo v prostorih uredništva Tribune. Kje in v kakšni obliki bo izšel Katalog, pa naj bo za zdaj še skrivnost. Rok za oddajo je 31. marec.

KATALOG vas ljubi

lj 28.1.69.

Truplo moje bo
materijal za mojo
postavo v nekih
klasicih klasi v
moderni galeriji, ho
murmu. Postava moja
24 ur. Fredi soho
na 1 m visokem stolcu
pultu zelen-hrsta z
muro. Jas elica ho
penavosti. Svetloba
kovadna. Katalog kontave
zašeljen.

Milko Kostum
Po blošicah Tomoia
Belamun iz Moskve
Ivobice, da se to
naredi.

AUF BIKS!

Uredništvo beogradskega študentskega glasila razpisuje dirko za pesmi in prozo.

Dirkanje velja do konca pričujočega semestra. Na dirkališče smejo vsi pesniki, prozaiki, četudi starčki, da le niso starejši od 30 let. Upoštevanja vredne pesmi in kar bo tega proze bodo objavljene v kulturni rubriki omenjenega lista, mimo tega pa bodo celo honorirane, zakaj beograjski Student ima ficke.

Od enega avtorja pridejo v upoštevanje tri pesmi oziroma prozni sestavek, ki ne presega 10 normalno tipkanih strani.

Najboljšim prispevkom pa bodo na koncu dirke podeljene nagrade.

Poslati na naslov Redakcija lista STUDENT, ul. Svetozara Markovića 79-II, Beograd (za stalni književni konkurs).

KONČNO!

Po letu slikarjevih obljub, da razstava kmalu bo, si v Mestni galeriji v Ljubljani lahko ogledamo razstavo mladega slikarja samouka, ki živi in dela v Ljubljani — Barda Lucundusa. Vsi, ki smo si razstavo ogledali, se zahvaljujemo tovarišu Stojanu Batiču, da je mlademu umetniku pomagal organizirati razstavo!

442

MO IO SS omogoča v času poletnih počitnic tritedensko delo v mednarodnih kampih v CSSR pri gradnji novih objektov. Udeleženci dobijo hrano, stanovanje in 50 kron žepnine ter po akciji 6 do 9 dni bivanja v Pragi.

Prijave sprejemamo do 15. aprila 1969, vsak dan od 12. do 14. ure na MO, Trg revolucije 1, soba 84.

MO IO SS omogoča študentom ljubljanske univerze delo v mednarodnih študentskih kampih v Holandiji.

Osebnostne prijave od 17. marca do 1. aprila vsak torek, sredo in četrtek od 12. do 14. ure na MO, Trg revolucije 1, soba št. 84.

MO IO SS

Študentski list Tribune urejajo:

Milenko Matanović, Andrej Medved (odgovorni urednik), Nande Miklavc, Rudi Rizman, Marko Slodnjak, Tone Stojko (urednik fotografije), Sašo Srot, Marko Švabič, Dušan Tršar (tehnični urednik), Milenko Vakanjac, Franci Zagoričnik.

TRIBUNA — Izdaja UO ZSJ — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1-II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente 15 Ndin, za ostale 20 Ndin, posamezen izvod 1,5 Ndin — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska OGP »Delo« Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poština plačana v gotovini.

VLADIMIR AVGUSTINVIČ
GAJŠEK

INVALIDSKI VOZIČEK

Zaradi venomernega primanjkovanja prostora v pričujoči rubriki se urednik iste opravičuje bralcem ter piscu spodnjega prispevka, ker ga ne moremo priobčiti v celoti; objavljamo samo drugo polovico celotnega teksta. Hkrati pa naj bravci z razumevanjem vzamejo do znanja, ko ne moremo izpolniti obljube o »vvodni študiji«, katero smo najavili v prejšnji številki.

m. š.

*(posvečeno Petru Phillipsu, Richardu Smithu
in Petru Blaku in drugim)*

Takrat si je baje tudi neka deklica oblepila truplo z denarjem, da bi zaspala z mišičastim rudarjem na ponarejeni pernici. Čas v garaži se je začel razburjati zaradi neprestanega brnenja, krave pa so zadovoljno prenašale kravjo usodo in niso verjele v Napoleona, Jakobince in v materialistični svetovni nazor. Iz nekega telefona so prilezle mravlje in zasedale internacionalo. Žarnice so žarele kot žarnice in so se upirale rečnemu toku. Dogodki so se zvrstili po vrstnem redu, ampak na neki listini so se
2 borile rjave in rumene mravlje. Nekaj mese-

cev pozneje je nastopila državljanska vojna. Hladna vojna sredi poletja... In tudi božja violina se je strla v Adamovi roki, medtem ko je adamovo jabolko poskakovalo po dečkovem grlu in s skorajšnjo dozorelostjo hotelo potisniti ubogega bogca v izvirni greh. Celo invalidski voziček ni stekel naprej kot po navadi. Ne, najraje bi kar obstal na ženskem oprsju in stisnil vežnomehko meso s trdo osjo. Pa mu ni uspelo. Britvice so namreč preslikale dečkovo domišljijo in pri tem je ostalo. Oddaljevanje se je navsezadnje splačalo, zakaj šele tako je gladko ozračje pokazalo na stopnice in polžje hišice. Deček si je pač izumil svoje široke pošasti, izmislil si je spiralasto inspiracijo in razkrival je vedno na novo električne pečke. Včasih je izpljunil pečke. Kaj pa če bi se vsi predmeti tako nadaljevali, upirali, zasedali svoje prostore in na veliko izrabljali rasno diskriminacijo? Kdo bi jih zbrcal v celo knjigo? Poljubčki so utonili v razneženi črnski četrti. Četrtič je ugasnila luč na četverokotniku. Tega nihče ne more pojesti. Če so že zasedali generali, tedaj so tudi ribe razburkale moreče morje. Hudiča! (ne verjemite vsem tem vsemirskim mirovnim konferencam za okroglo mizo, tem hrustančastim povednim stavkom, ki nenehno le sprašujejo po natečaju in notranjem imenu, nikar vam oko naj ne seže predaleč, kajti oko ni roka, marveč ostane oko, nikar ne tipajte za natakarcami, ki hitijo proti vrtovom, proti Tristanu in Izoldi, nikar, nikar za zanikrnimi trolejbusi in spolnimi rjuhami, nikar, nikar, poslušajte rajši pridigo za hudiča, od kraja prisluhnite prisluskovavcem in znova pozabite na razcepitev med moškim in žensko, seveda, tukaj tiči zatik, prav tukaj!!!), ali vera pokrije

z mrliškim prtom suhe kosti in kolke? Na splošno nihče ne bi mogel trditi, kdo sedi na invalidskem vozičku — ali je moški ali ženska? — in zagadelej so na začetku vsi vzdiknili, da, že ob prvem pogledu so vzdiknili: »To neboljeno, neuboljivo bitje! Naše srčno bitje! Naš presajenec!« Super-bitje nad vozičkom, večerni izvir iz Nibelungenlied. Kdo bi lahko dregnil v rano in razočarano otipal krasto na šahovskem polju? Seveda, Groharjev Sejalec, kdo pa drugi!!! Smeh napolnjuje ženske lase v kinodvorani, britev prereže očesno mrežo, vid in tip otrpneta kot nekaj narkotičnega kot nekaj slogovnega kot nekaj ovitega v celuloid. Kje so tiste stezice, ki so včasih bile!!! Nič več ni kislih kelihov in črnih talarjev: — vse razprodano, 10 odst. popusta, ali kako. Kakao in roglički na jutranjem stopnišču. Bitje nenehno našteva, kolo prešteva obrate, obrnjeni obrati posplošujejo pomembnost slovenskega naroda, obrati obratujejo, stavci stavkajo, koze kozlajo, koze in črne koze kazijo kazinsko dvorano, dvorni norci norijo po dvorišču, oh, večni povedni stavki, ko bi se človek vsaj zdolgočasil ob senčnih pridevnikih in v kravati za obešenca!!! Dajte čisto malo čustva tem opicam, da bodo bolj podobne ideličnemu športu.

Glasba? Vse škripanje zvenči kot nedokončana Schubertova sinfonia. Popularna predstava ne valovi z začetkom po ploskanju, ampak s ploskanjem po začetku. V tisti zgradbi torej prežvekujejo begunci Borchartove zvezke in palice za biljard. Bert Brecht in Georg Brecht. Bolezen je brizgnila iz rane in nič ni vprašala, kakšni bodo nekoč šivi nad kostjo, kako bodo oguljeni strclji nekoč še s hvaležnostjo drsali po drsališču in kako bo takrat invalidski voziček osamljen, pravzaprav prepuščen samemu se-

bi kot kak divji otrok! Nič več duhovite naduhe, ki duha po svetem duhu iz svetega pisma in iz svetih svetišč? Nič več igračk za injekcijsko iglo? samo strah naj bi prevzel dečka, samo mrzlica pred konzervami in insulinom? Samo šok za soma? Samo predniki bodo zaokrožili Veliki ameriški akt Toma Wesselmanna? Celo Picasso bi cinično cijazil za cisterno, če bi moral crkavati v cinkastih cunjicah. C včasih preberete kot k, kot kapa na Capriju, na primer. Kadar namreč invalidski voziček zacvili, se zdi, da nenehno izgovarja zebrasti c, da ponavlja svojo carinjenje in crkovino. Kadar torej zamomlja bitje — rekli smo že, da je po opisih bolj podoben dečku kot deklici, čeprav ne nosi s seboj nikakršne osebne izkaznice, kerbi to bil popoln polom: — kakšen zlog proti bančnim uradnicam, ki si zlohotno razvežejo podvezice in jezike, tedaj švigne izpod koles plamen, strojnica premeri avtoportret vsaj z označenimi strelji in tisti, ki znajo čitati, bodo že prebrali številke na električnem stolu. Zakaj izgovarja nebo samo dejstva iz nesrečnih žic in transformatorjev? Zakaj? Da, videti je treba televizijski film in potegniti kulturne diagonale, če hočete ugotoviti, kako ste skuhalili svoje meseno srce. Vse mora biti na svojem mestu.

Nekdo je ustrelil s puško v družbo in ti-soč glavnikov je padlo iz ženskih las. Ali kdo dojemaja pomembnost mavčnega odlitka, ki ponazarja svežo opico na kolodvorski restavraciji, in ne da bi se ozrl po počitnicah kljub vsem ošpicam počiva v pritličju?!!! Ne, nacionalizem verjetno nikdar ne bo dvignil skodelice kave in iz nadzvočnega reaktivca zbil lectov križ, križec časti. Brezčasje sije iz dečkovih zогlenelih papirnih koščkov. Spalnica je

bolj podobna steklenemu zajcu in velikonočnici kakor pa steklenici piva. Deček čisto resno doumeva ping-pong žogice na svoji srajci, ne more jih zbiti, ne more jih zbrisati z nobenim loparjem, z nobenim leopardom. V tem hipu zaplava po četrti dimenziji cigaretni dim po magnetnem polju, dviguje se z drugačnimi krili v angelske višave, tamtja, kjer politični zbori zasedajo že četrto tisočletje in občudujejo Sveto Ano v pečinah. Jo tudi vi tolčete po tulcu iz tuljav? Kje se premakne konec obraza v reklamno tablico? Deček je užival v Sodomu in gomori. Pravzaprav surovo. Na kratko je pregrnil svoj obraz na štiri dele in tako mislil na prihodnost, na košaro za smeti, na freudovski libido, na husserljansko fenomenologijo, na Heideggerjevo bit in čas, na Sartrov gnus in tako dalje. Končano. Otroci se smehljajo v hlačkah in jopicah kot opice — ne, ta primerjava ni ravno najboljša, to bi morali priznati — in gledajo usmerjene in usmrajene ujede, ki nekaj šepčejo pod dežnikom. In seveda pod atomsko gobo v puščavi Gobi, se razume. Vsak čas ima nekaj tipk, pomembno pa je tisto, kar se glasi spodaj, čeprav ni več vojni beračev in je čisto jasno, da bo spet in spet prej ko slej postavljanje osnovna navada v osnovni šoli. O, pravokotni zahod sonca, o, roditelj z grškimi dramatikami, ki si niso trebili zob z domačimi zobotrebci ali vžigalicami, o, oblačno morje! O, obzorje z oglati polovico na površini!!!

... Iz dobro obveščenih virov se je dalo izvedeti, da invalidski voziček nepreklicno izjavlja: »Naveličan sem umpampaha in nezgod z lordom Haryjem.« Dalje, dejal je, da deluje po dolgočasnih delovnih metodah in da drugače ne bo več šlo. Dalje, pritožil se je s pritajenim ropotom, da ne bo nadaljeval poti za daj-

lo. Pač pa je sicer povsem jasno, da ne bo več lačen, da se bo odrekel rokam in ruticam ob slovesu, da bo zaprl zobe in raje začel premišljevat o galaksijah. Da, tako je izjavljal, čeprav so se vsi pretvarjali, kot da ne bi slišali njegovih ponižnih pritožb. A vendar se kljub temu nič ni moglo spremeniti na tistih golih in gumastih metrih po cesti ali po sobi. Nihče ne obišče vozička, torej je njegovo pritoževanje skoro upravičeno, še posebej in naravnost zaradi gobastega telesa. Niti vrat ne more zapreti za seboj. Niti nitkaste krivulje ne more potegniti na bolniškem grafikonu. Kako se je vozil sem in tja z dečkovim nebogljenim telesom, kako je škripal z osmi in šumel z blazinicami!!! Kot po navadi se je zmerom še nekoliko trmoglavo upiral, čeprav ni večerjal ob izletniškem potovanju na Havajske otoke. Brez besed je strmel v lastno gotovost in požiral razdalje, medtem ko so zvene le orglice in so dobili v cerkvi opij za ljudstvo. Bog je nalepnica. Smrt je lahkotna kot šminkanje. Srednji vek blesti z rokavicami in rococojem na Rodinovih kipcih, na rokah, na reprodukcijah in na brezobličnih oblakih. In vendar se invalidski voziček še zdaleč — kaj šele blizu!!! — ni smejal, ampak je povozil fotografijo na naslovni strani nekega časopisa. Zelo jasno je zasijalo v ponikljanih ročicah, da danes ne bo več snega, pa tudi sonca ne. Kako silno in preprosto je vsesaval v svoje gumaste zračnice polnilo in niti ni vedel za vrv za obešenca. Vojaški, revolucije in zastave ga niso po pravici niti najmanj pritegnile. Zato so ga preoblekli včasih v usnjeno, pogrebno oblačilo, za vsak primer, če bi zmanjkalo oboževalcev. Zato je postal nepristopen, čeravno navzoč. Z zadovoljstvom je pustil, da so ga dečkove roke stiskale po roči-

cah, da je breznožje dopuščalo dolg pogled, samemu sebi pa je celo dovolil, da je cvilil in včasih zasikal cik-cak. Istočasno je izgubil razgled nad razglednicami, kar pa ga ni motilo, kajti zadaj sta bili pritrjeni dve rdeči lučki in mnogokrat za šalo utripnili v notranjost oziroma v prostor. Takrat je sameval.

...Deček je sprevidel razlomljeno enakost v zrcalcu. Slutnja in spovednik s poslednjim oljem slečeta žensko. In na rjuhi se razlije dobra francoska omaka v obliki Charlovega obraza. Veliko časa potrebuje kobra, da piči samo sebe. Ne razumite napak kitajščine, lahko bi vas slišal magnetofon, naslednjič pa bi vam zavezali jezik, če pa bi se še upirali, bi vam nastavili ječarja z lisicami za vrata. Ujeti lisico z lisicami ob nočni uri! Ko bi vsaj kdo začutil trohico strihnina na jeziku!!!

...Niti zlati mrliči se niso zmenili za zamujene zmenke, češ, kaj nas pa briga brezova voda, kaj nam pa morejo tisti z glavnimi vlogami za odrom! Skozinskoz je predstavljanje podobno pristrčnim pozdravom ali uradniškim obrazcem, ki so tako podobni smrtnim obsodbam; oltarska ikona ne sprejme dečkove molitve, zato pa tem raje prisluhne izpovedi invalidskega vozička, nekajkrat zbriše vse podobe s platna in epidemično zguba okvir. Brez sleherne misli se spoveduje invalidski voziček oltarju, deček pa sklene ročice na ročicah, posluša cviljenje orgelskih netopirjev, ki so se mu pravkar zapletli v lase — to so stare pravljice!!! — in mu kljujejo v lobanjo, da ga boli. Bob ob steno, netopirji odfrčijo kot rakete v vesoljsko praznino med gotičnimi stebri. Ampak kaj se dogaja s potno torbico, s torbico za prvo pomoč, z gumbki in pod pisalnim strojem? Gotični duh diši po hladnem kadilu. Razsega

se po prostorih. Dečej tiplje, da bi poiskal dokončni izvor svoje izmišljotine, kajti Lurd ba-
je pomaga, samo verjeti je treba, da ima noge,
hop, hop, že bo shodil, čudeži se dogajajo na
različne načine in razločke. Obrat na desno
spreminja levico. Utripajoča svetloba spre-
minja oči v invalidski katalog, št. Kruh skriva
pod skorjo boljšo zalego in omarice in nočno
posodo in lesene metulje in lampijončke in ig-
račke. Sladoledarji ne verjamejo zapiskom na
oglu, njihov ceh jim dopušča, da odpuščajo
grehe tega sveta kot jagnjeta, da merijo strje-
no vodo in pobarvani sladkor, da pridobiva-
jo otroke in da slednjič lahko v postelji začuti-
jo zid in sumljivo tiktakanje. Več je koles,
temveč bo invalidskih vozičkov. A sladoledar-
ski vozički so zmerom sumljivi, le za spozna-
nje drugače cviliijo in le za nekaj centimetrov
nižje se sklanjajo k rokam. Dolgo upanje upra-
vičeno uhaja med sredstvi in tiskovinami, a živ-
ljenjepis je na koncu koncev čisto nekaj dru-
gega kot mrliški list. Mrliški listi se namreč
obrnejo stran, a življenjepisi vsakokrat priki-
majo kapelniku in mestni ulici.

...Obzorje za invalidskem je znižano za
dve nogi. Dogodki in dejstva torej zavijajo ci-
garetne papirčke in obližejo spodnjo ustnico.
Kje izzvenevajo mutasti zvoniki, ki so nekoč
bili poslikani s čokolado in z Jankom in Met-
ko? Ob tem predelu se odpre predal. Sezam,
odpri se!!! Ni nog, prozorne proteze pa so v bi-
stvu največji nesmisel, kar ste si jih utegni-
li izmisliti!!! Zaprashene bukve, na primer Dal-
matinova biblija in Heine's Sämtliche Werke
skrušeno čepijo po podstrešjih v vinskih so-
dih, da bi nekoč planile — o, ta breznoga bole-
čina bele planote!!! — iz svojih usedlin, da bi
se režale v brk dečku na invalidskem vozičku.

Kadar pa se oboje zlepi — namreč trupelce z vozičkom — v eno samo vrtljivo zavoro in v širokoumno vzmet, tedaj priteče iz oltarske ikone, ali izza čela transfuzija krvi; na Kraljevskem umetniškem colledgeu se tega pravzaprav ni nihče naučil, čeprav so vsi mladi sodobniki čivkali o črevesju in označevali številčnice pred dirkami na navadnih slikah. Kje? Kje? Dečkova glava bi se gotovo lahko oprijela čelade, a naj si je še tako prizadeval, neka nitka mu je čelado zmeraj dvignila za palec višje. In kako bi se naj torej torzo dvignil v oblake? In tiste vijolične strele so razsule drobtinice ščinkavcem in kvartetom. Tako čudovite plastične barve!!! Nogometno igrišče nič ne tuli, nikjer ni dvonožcev in enonožcev, štirinožci pa so navidezno izumrli: — in sedaj lahko invalidski vozički igrajo košarko, badminton, odbojko. Deček bi lahko postal boksarski prvak, nemara bi lahko dosegel do ramen svetovno slavo, nič več kot do ramen, kajti kdo drugi bi mu lahko oddrobil obrobjeno glavo, in tako sploh ne bi bil več brez-nogi deček, ampak v prvi vrsti brez-nogi in hkrati brezglavo bitje. Bil pa bi vendar viden dalje.

Malodane ni izgovoril deček besedico, ko so mu že zamašili usta s kozmetičnim, kozmičnim sredstvom, nihče ne ve, kdo je to napravil, malodane ni gladko vstal z vozička in ugotovil, da pravzaprav lahko skače, in teče z nevidno, prozorno protezo, ko so ga neke roke skrbno potisnile nazaj na invalidski voziček, tako da je le žalostno zavzdihnil in dovolil, da so mu iz ust vzeli termometer, pregledali stopnje in mu termometer znova vtaknili pod pazduho. Tuji svetovi so se zblížali z ženskim nasmeškom in s čašo za šampanjec. Deček je po-

trdil, da je res nekaj nenavadnega, ker ne more stopiti, ker se ne more smejati in ker mora neprestano opazovati, kako se mu potihoma rogajo z vseh strani rogate pošasti. Nikdar ni znal vstati na lastne noge, ne, čeprav je odrasel in je že bil skratka velik fant, je moral obsedeti, prešcipnjen v dve gube, pustiti, da so ga včasih potiskali z vozičkom naprej in nazaj in dovolili so mu celo, da ga je včasih očitno obšla groza. Ali so ga potiskali kaznjenci, izgnanci in ubijavci, ki so seveda stalno zraven... ali pa je nekdo zalical napomoč in so se zavezniki razšli z zavezanimi očmi? Kdo se je torej igral slepe miši na operacijski mizi, kam so torej skrili odrezane noge, komu so jih pokazali, kako dolgo so noge vzdržale brez navajene telesne teže, koliko so stale noge, kako dolgo so stale druga ob drugi naslonjene ob doktorjevo pričesko, kaj so še sploh pomenile te odrezane noge, izgubljene v pradavni pozabi??? Vsekakor niso imele nobene izbire. To je bilo čudežno.

... Babačulababarekla je pozvanjalo po zemljevidu in po strelovodih, da, prav takrat, ko so švigale vijoličaste strele med rumenimi strelami po ozadju. Ob koncu zadnjih nekaj desetletij povsod zijajo zidovi. Zidovi. Zid. Rutice so mahale nad političnimi brošurami in estetskimi glavami.

Mehko ga je zagrinjalo zagrinjalo v dobesednem pomenu. Nalil je barvo pod kolesa in se začel vrteti po platnu, potlej je drvel s kolesoma semtertja, gorindol, nalevodesno, naprejnazaj, zdložpoširokem, poprekinpočez, odkrajadokraja in nazaj, na koncu pa je barvo zanelil z vžigalico, da je komaj pobegnili bruhajočim plamenom, zakaj ne bi rad podobnosti s samogibnimi budističnimi menihi in so-

cialističnim realizmom, ki se sežgeta, ki sežeta
labirinta, ko je odkrival plast za plasjo, na pas-
jih postajah in včasih celo srknil kanček pri-
stne domače slivovke, že tako navajen na kis-
lo vodo in preste. Takšni sijejo pač popačeni
dvosmislj po dvomesečnem stradanju, po go-
lem gladovanju! Prvi pravi cilj? Prvi pravi
zadetek!!! Na copatkih visijo cofi in nič več
ne bingljajo, zakaj cofasti copati so že zdav-
naj zastareli, medalje sijejo na avtoportretu,
medtem ko bi deček rad stisnil roko v žep, a
se boji, da bi se ustavil ob visokem plotu in
se raztreščil na mesene koščke. Bil bi ribja
hrana. Bil bi Elvisovo ogledalo. Iskali so letalo
na abstraktnem nebu, otroško papirnato letalo
v krošnji, bitje-letalo, a iz vsega skupaj se ni
nič izcimilo. Samo penicilinske razdalje.

Nekoč je pač jecljaj v narkozi in pazili so,
da se ne bi zbudil iz sence, eter je dišal po
arniki in alkoholu, pasel je koze v podzavesti
in iskal v rubriki PRODANO svoje noge, po-
tem pa se je nenadoma zbudil in brez bolečin
opazoval, kako so položili odrezke ob sivouma-
zano steno, da, opazil je še, kako so noge tre-
petale, osvetljene v nebeški in zrcalni luči, tu-
di tišina je začela nazirati živce, vse mu je šlo
na živce kot nevidna jeklena pest — ni miru
za jekleno pest —, tedaj pa je tudi glavni ki-
rurg zagledal, kako se deček zviija od mutaste-
ga smeha, in ukazal je, da so ga znova uspa-
vali, da, tako je prespal nemara vse svoje živ-
ljenje in se je sedaj zbudil v onostranskem
prostoru, v lastni nenavzočnosti. Posušil se je
bil zadnje mesece, sušil je sušico in krušno
sredico, rad bi zletel v središče pozornosti, pa
nič ni mogel. Jackie se je tiho preoblekla v
vdovo, da bi si našla morskega volka in sivo-

lakom, da bo obhajala letno zakusko z voslasega ovčarja, zaobljubila se je ovcam in obkom v ustih. Nič čudnega, če je iskal v rubriki IZGUBLJENO svoje kosti in meso in ni ničesar prebral, kar bi mu lahko pravično odgovorilo na otroško vprašanje. Samo izpuščena resničnost se mu je prikazovala. Samopostrežnice so ga vabile, naj vstopi in si zamenja oči iz hladilnika. Celo noge bi baje lahko dobil na obroke, a to le v primeru, če bi prišel tudi ob roke. Deček ni nikamor prišel, zakaj invalidski voziček je bil hudoben in ljubosumen na sleherno znamenje, ki bi že z najmanjšo kretnjo spominjalo na izdajstvo.

Na srečo se ni ničesar, pa zares prav ničesar spominjal, najsi so mu že prigovarjali, naj se že enkrat osvesti in reče: Fjodor Mihajlovič Dostojevski, naj že enkrat zajeclja: Li Tai Po, naj že zakriči: Walter von der Vogelweide, naj že enkrat zašepeče: Jean Genet, ne, nič ni pomagalo, niti enega samcatega imena ni mogel izpljuniti iz sebe, ne, kakor v kemijski čistilnici je kimal samemu sebi. In vendar je dobro videl, kaj se dogaja okrog njega, vsi so mu hoteli pomagati, a on ravno tega ni hotel, predvideval je privid o prvi prihodnosti, a prah je pršil na prhljaj, potlej mu je bilo vseeno, kar koli bi se že bilo zgodilo z njim, bi se pač moralo zgoditi. Tak je bil deček.

A invalidski voziček se ni strinjal z njim, ni priznaval dečkove osebnosti. Molče je prenašal nasilje nad sabo. S ključki je začel pozvnanjati, kot da bi se hihital z obarvanim lesom, kakor da bi moral potovati s Calaiškimi meščani pred hišno številko. Dejstvo je, da dečanskiost ni dajala dajatev celoti, ampak je škri-

pala z invalidskim vozičkom novim dogodkom naproti. In kako so zijale zobne ščetke in tiste ščetke za obleko; deček pač ne bi mogel obsedeti nag v hudem zimskem zraku in v zelenoledeni zmrzali!!! Indiana ni potoval v Indiano niti v Idaho. Tristan in Izolda sta se pustila fotografirati za pornografsko revijo, slečena sta prikazovala pariško razkošje in newyorško kokoško pod kipom svobode. Na kipu svobode ni bilo več nobenih napisov. Na površino so priplavale divje račke, tam na ol-tarski ikoni so zagorele nad obrobljenim obzorjem, nad cenimi čipkami, preletele so plateno umetnino starih mojstrov in se naselili v dečkovih miniaturnih urah in v možganski skorji. Deček je grizel krušno skorjo, potihoma je grgal kakor reaktivec. Rakovice so mu prilezle iz ušes in lezle proti štrcljem, da bi ga žgoče žgečkale po žveglici. Nič zaključene-ga. Nič popolnega.

Anonimno sta se združila deček in invalidski voziček, spremenjena v svetlobo in zvoke, v tipalke in vonje, v jezik in okus po robidnicah. Šele tedaj je lahko deček vstal z vozička in stekel nekam proti energiji, da bi se rešil večne lakote. Stekli psi, uradnice, vdove, kontrolorji in železničarji, ki so se vračali iz samopostrežnic, so stekli za njim, reklame in rubrike so poskakovale kakor stonoge po tisočernih nožicah in deček se je smejal s suhimi, smešnimi, šumečimi usti, pod noč, ko so ga pravzaprav pripravili, da bi ga zavili v zvesto zastavo. Pobegnil je, pobegnil je. Za seboj je zasadil smeh in porogljivo rogovje, za seboj je pustil opuščene puščave in lepljive lepake. Zapustil je vse in se zapustil. Nič več ni bil zapuščen, ampak si je obul čevlje.

A

442

442 bard iucundus 442

in ne navsezadnje

imam rad te stvari
rad imam tepce bebce
idiote po rodu vse
zakonite bedake
rad imam strahopezdljivce
hinavce korenjake
čvekave pijandure
bahače mične
drekobrbce gizdaline
z zalizci ki jih jim
dvigneš opoldne ali
kdaj drugič rad imam
neotesance spakljive
ljubim škrbaste in
posrane ljubim zaspano
domoljubje nerodnih
nepridipravov oglate
heroje figarje po
poklicu in one ki zganjajo
zmedo v veselje vsem
rad imam balonaste
požeruhe in balkonaste
cipe vse prostitutke
v državi ljubim vse
ki so slavljene in zaničevane
tiste ki so kaj in niso nič
in tudi obratno rad imam
prdce in pukice v družbi

visoki in čobodro njihovih
src a vendar resnično
resnično povem vam
čepav sem osebno pošten
še dolgo bom čakal preden
kristus postanem

vesela pesem

nato sem se obrnil na peti
vesel svojega življenja in
zluknjanih čustev vesel
zvestobe žive Vesel vesel
veselosti svojih prijateljev
vesel tega da jih je nekaj
srečnih vesel ljubezni rožic
v živi meji vesel vseh spolnih
aktov v živopisnem grmičju
vesel za vse ki so vesel
vesel za tiste ki so mrtvi in
so si to želeli vesel za tiste
ki so ozdraveli s pomočjo
svete trojice vesel za tiste
ki so veseli kadar so z mano
v pijanem veselju vesel za
vesel in srečen rojstni dan
ki sem ga praznoval srečno
in veselo vesel za vse ljube
tete in strice in malega Lenarta
vesel za pelargonije muškatne
oreške vesel za Romea in Julijo

vesel za košček osvobojenega
ozernja vesel za veselje
na vesoljnem svetu sem se obrnil
na peti in se veselo spezdel

dobronamerni recept

DOBRONAMERNI RECEPT

potem se naveličaš sebe
svojega obraza
svojih misli
in svojih gibov
svojega sedenja
in svoje prekanjenosti
naveličaš se
vseh žalostnih smrti
skrbi
butastih upanj
tega da bo nekoč bolje
vseh pričakovanj
vseh parjenj
naveličaš se postopanja
in umišljene slave

vseh hiš
in vseh slonov
vse stare preudarnosti

kadar se vsega naveličaš
in je zunaj dež in vse bedasto sivo
pojdi in si daj
košček sladkorja
na jezik

442 denis poniž 442 hvalnica theos doros

ne
tega ne bom mogel razrešiti
pa čeprav se bom mučil
preko opoldneva
globoko v popoldne
utonil zvečer v razmišljanju
in potem čakal sodni dan
čakal brez zanimanja
kot množica drugih
pa mi vseeno ne bo jasno
ne bom mogel misliti
s pomočjo logaritemskih tablic
pa tudi pomoč bajalice

bo neuspešna
popisal bom veliko
rdečega rumenega hard papirja
z astrološkimi znaki
utapljal se bom v mistiki in kabali
bral bom herderja
in vse izdaje
priročnika hütte
tudi tisto iz dvaintridesetega
nič bolj razumen ne bom

mislil bom na theos doros

poglobil se bom v svojo dušo
in izpraševal stare ovčarje
izpopolnil bom sončno uro
s sekundnim kazalcem
toda vse to bo še vedno nejasno
in tudi interpolacija problema
v njegovem bistvu ne bo pomagala
theos doros
strojil bom mačjo kožo
postal bom budist
in goreče bom prosil z molilnim
mlinčkom
za spoznanje preblaženosti

veliko pozneje
ko se bom dobro utopil in namočil
theos doros
ko bom sluzast
in bom odpustil dvornega frizerja
ko bom črnkast
in napihnjen po svoji podobi
bom znova poiskal
theos doros

6 daroval se bom

kot sem se že tolikokrat daroval
za preblaženost človekovega plemena
in svojo osebno srečo

takrat bom kralj cesar in predsednik
nadzemeljskega kraljestva
hotentotskih inkov
general padlih angelov
nagi darovalec božanstva theos doros
kronist bitke pri hastingsu
postal bom pravi stric vilhemu tellu
in neskočno veliko zoprnikov
bom varil v kotličku za klej
svet bo po moji podobi
in v deželi bodo cvetele zelene
spominčice
theos doros
tebi v večno slavo
meni v trenutke odkrivanja
zemlje pod severnim tečajem

theos doros
theos doros rešitev problema
začetek problema
konec neskončnosti
in veliko dirkališče za ruske trojke

takrat ne bo več zbiral
magičnih znamenj
da bi z njimi plemeniti
pijačo za proslavo čudežev
čisto navaden človek bom
besede bom sproti pozabljal
in neskončno zvesta sužnja
me bo znova učila zapletenosti
velikega trgovskega tempļa

nadel si bom suknjo
z raztrganimi rokavi
in ves ponižen bom odkorakal
pred velikega maga čarne besede
kiklopa resnice
svečenika v hramu posvečenih
misijsionarja v deželi kentavrov
da mu zapojem hvalnico theos doros

theos doros
pomagaj

bogdana herman

zelena bolnišnica

Za dva dinarja

črev

prebrskajo v pritličju desno,

naravnost po zelenem ultrapasu

prideš do kostnega remonta

(okoli hiše je park)

V prvem nadstopju jemljejo

kri iz uhlja, prsta in žile

pa otorinolaríngolog

pa prostor, kjer z žličico

izgrebajo majcene človeške zarojenčke.

(včasih brez narkoze, da si zapomniš)

Klet premore fizioterapijo

pa bife za lačne zdravnike

pa skladišča rjuh in brisač in metel.

Vse je grozno

v zelenem.

Po zeleni puščavi

pleza

vsak dan

čreda pisanih kobilic

raznih starosti in obrazov

ki odpira in zapira

veliko rumenkastih vrat

in zapušča prostore

še bolj zbegana kot včera

ko se še ni vedelo

da je tako resno.

Da je bolezen že

takorekoč

v zadnji fazi.

442 ivo svetina 442
gola maya ima tudi
sestrico iz naine postelje

prišla si k meni
ostala si leto dni v moji postelji
naselila si se v moji pižami
vsako jutro sem vedel
ta pomlad bo dolga leto dni
6 ostala boš pri mojem telesu

že petindvajsetič sva ponovila stojo ljubezni
in ponovno sem moral na delo
da sem že koščen kot smrt iz balade
10 tako sem se navadil tvojega telesa

da sem tujec v lastni podobi
12 da si postala moj gugalnik in večerna pravljica

videl sem te v noči
ko te je popadla udomačena blaznost
videl sem te nago na lestvi moje moškosti
že po nekaj mesecih sem ti odgriznil uho
da sva se ljubila kot gluhonema
porabila si vse svoje prste hrbet in prsi
le trebuh še diha in poje
20 o letečem letu najinega leta

odvrгла sva zakone težnosti in segrevanja
zavila sva se v preprogo
in bila kot indijanski šotor
na vhodu sem razširil dlani
da si pristala vsa težka in bela
zavrgla sva navade dvajsetega stoletja
delila sva si perilo in lase
srce sem ti posodil da si vzdržala preko poletja
popoldne se je zgodilo
dan je štel enako uro kot pred letom
prvič sem tistikrat zajel sapo
in si nadel peščene plavuti
in se z vrvjo okrog pasu
zakadil vate
globoko v mleku trebuha sem začutil kamen
mlina na veter ki je gnal
37 leteči let najinega leta

včasih ne veva kaj bi
tedaj se spomniva vsega mogočnega
jaz kako bi te jezil
in ti kako bi me ljubila
včasih nama poiđejo moči
in se nama šibijo kolena
7 še več hočem od tebe

mamica pristopi k najini postelji
in nama zapoje uspavanko o njeni mali punčki
ki ji bom ugrabil nedolžnost
12 pritegnem je duet

ko bo zadišal čas daritve
bom vzel najlepši kos tebe
in iz njega izrežal
svojega pametnega sina
prav nič ne bo tvoj
18 samo moj s prevelikim nosom

prepoznal sem te
čeprav si se slekla
sanje sem oblekel v tvoje perilo
vedno bolj hočem peti o tebi
vedno manj je na tebi
česar se ne bi dotaknil
ko si bila stara šestnajst
sem ti kupil golega moškega
9 previdno si me vzela v roke

srečala sva se sredi postelje
po turško si preizkušala
mojo razsodnost
privadila si se mojega telesa
in jaz tvojega
sedaj igrava kraljevi gambit
z močnimi tekači
skačeva v črno polje
18 ko veva da ni nikogar doma

potapljava ladjice
rešujeva križanke
s teboj ponavljam zemljepis
z zgodovino vprašam te
v katero vrsto spadajo mladoletnice
12 proti jutru ko se mama

prebuja v sosednji sobi
ponoviva vajo
27 za nastop na telovadišču

oženil sem se z vodo
nag se spuščam v umivalnik
odprem pipo
in nevesta mi zalije posteljo
napolnim si usta
in jezik se odtrga od žeje
prihajam k izviru materinstva
zobje se oklenejo kovine
9 ki spreminjajo starost vode

mokro je najino ležišče
blazina se premika
kot noseča želva
zoriš in vedno bolj tekoča si
tobak raste po poti iztekanja
poslednjič obiščem leve
16 vržem jim tvoje perilo

ljubimkava se kot
dve nerodni gori
barva tvoje dlake je barva
las najinega sinka
sva kot povodna konja
22 ptice se hranijo na najinih hrbtih

ko odhajam od tebe
se ohlaja najina koža
postelja je brez naju
4 kot postrv brez jaje

ko odhajam od tebe
sem za korak bliže
očetovstvu
kot mesarja sva prekladala

0

ljubeče kose mesa
obesil sem te
11 v preprih medenice

ko odhajam od tebe
izmerim povišano temperaturo
tvojih rožnatih bezgavk
zapijam si hlače
iščem ogledala
kjer bom srečal ponovno
svojo utrujeno podobo
kjer boš za hip zunaj
20 in bom kot cesar

ko odhajam od tebe
sem ravnokar pritekel
skozi maratonski cilj
upehan si natikam škornje
tvoja spalna srajca
26 se osamljena guga na gugalniku

ko odhajam od tebe
s trdimi robci
skorjastim telesom
30 in z zlepljenim polžkom

H

